

Nr 296.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av tekniska skolan i Stockholm m. m.; given Stockholms slott den 27 april 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Georg Andrén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 april 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Andrén följande.

Enligt den till 1945 års statsverksproposition fogade bilagan åttonde huvudtiteln, punkt 225, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 till Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till tekniska skolan i Stockholm beräkna ett förslagsanslag av 171 500 kronor.

Sedan utredningen i detta ärende numera slutförts, tillåter jag mig ånyo anmäla detsamma.

Inledning.

Enligt de den 10 juli 1891 utfärdade, numera upphävida stadgarna för tekniska skolan i Stockholm omfattade skolan följande huvudavdelningar:

- a) teknisk afton- och söndagsskola;
- b) teknisk skola för kvinnliga lärjungar;
- c) högre konstindustriell skola, med underavdelning för utbildande av lärare i teckning och välskrivning;
- d) byggnadsyrkesskola; samt
- e) maskinyrkesskola.

Jämlikt beslut av 1938 års riksdag utbröts byggnads- och maskinyrkesskolorna samt därmed sammanhängande undervisning från tekniska skolan och ombildades successivt till ett statligt tekniskt gymnasium, förenat med kommunala kurser. Denna omorganisation avslutades med utgången av budgetåret 1940/41.

Beträffande de återstående delarna av skolan har förslag till omorganisation år 1938 avgivits av 1936 års yrkesskolsakkunniga (statens offentliga utredningar 1938: 8). Enligt detta förslag skulle tekniska aftonskolan avvecklas och eventuellt ersättas med en kommunal yrkesskolekurs, medan tekniska skolan för kvinnliga lärjungar tillika med den högre konstindustriella skolan skulle omdanas till en »statens tekniska fackskola för konstyrken», i korthet benämnd »konstfackskolan». Sistnämnda skola skulle stå öppen för både manliga och kvinnliga lärjungar. Den skulle ha en ettårig lägre kurs och en tvåårig högre kurs. Undervisningen skulle vara differentierad i en allmän avdelning och åtta fackavdelningar. Varje fackavdelning skulle förses med verkstäder och laboratorier med tidsenlig utrustning och annan undervisningsmateriel. Härjämte skulle anordnas vissa ettåriga påbyggnadskurser av högskolekaraktär samt kortare tillfälliga kurser och föreläsningsserier. Vid skolan skulle finnas en rektor, i avlöningshänseende likställd med rektor vid provårsläroverk i Stockholm, en föreståndare för varje fackavdelning likställd med professor i målning och skulptur vid konsthögskolan, facklärare likställda med läroverksadjunkter, yrkeslärare likställda med övningslärare vid allmänt läroverk och timlärare likställda med timlärare i tekniska ämnen vid tekniska fackskolor ävensom vissa kanslitjänstemän.

I ett senare avgivet betänkande (statens offentliga utredningar 1938: 49) föreslogo de sakkunniga, att till konstfackskolan skulle anknytas ett teckningslärarinstitut med en lärotid av fyra år. De tre första årskurserna skulle vara gemensamma med »konstfackskolans» allmänna avdelning. Den fjärde årskursen skulle framförallt avse att skänka den blivande teckningsläraren den specialutbildning, som vore nödvändig för hans blivande verksamhet. Denna årskurs skulle därför huvudsakligen omfatta för teckningslärarens pedagogiska utbildning avsedda ämnen och övningar. För vinnande av inträde vid teckningslärarinstitutet skulle bland annat krävas dels kunskaper

och färdigheter i ämnena modersmålet, ett främmande levande språk, historia med samhällslära samt matematik, allt i den omfattning, som vitsordades genom godkända betyg över undergången studentexamen, dels betyget med beröm godkänd i teckning i studentexamen å realgymnasium samt vårdad handstil, dels ock två månaders praktik i yrkesmässigt arbete av lämplig art.

Konstfackskolan och teckningslärarinstitutet beräknades draga en sammanlagd årlig kostnad av cirka 577 000 kronor.

I 1940 års statsverksproposition framhölls (åttonde huvudtiteln, sid. 236), att förslaget om fortsatt omorganisation av tekniska skolan under normala förhållanden torde ha föranlett framställning till 1940 års riksdag men att, då ett fullföljande av skolans omorganisation medförde betydande merutgifter för statsverket, med åtgärder i sådan riktning syntes böra under dåvarande förhållanden tills vidare anstå.

Statsutskottet vid 1940 års lagtima riksdag anförde emellertid i utlåtande nr 8, punkt 190, att, därest skolans omorganisation av ekonomiska skäl skulle mera avsevärt fördröjas, det torde ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolans styrelse och skolöverstyrelsen för riksdagen framlägga förslag till de provisoriska förändringar i organisationen, vilka kunde anses vara av behovet påkallade. Med anledning av detta uttalande framlades i 1941 års åttonde huvudtitel förslag till partiella reformer inom ramen av skolans verksamhet. Riksdagen biföll detta förslag.

Nya bestämmelser angående skolan fastställdes därefter den 28 juni 1941. Enligt de sålunda fastställda bestämmelserna har den tidigare för manliga yrkesanställda avsedda skolan öppnats även för kvinnliga sådana och förändrats till en förberedande konstindustriell aftonskola, varvid undervisningen i vissa tekniska ämnen indragits. Tekniska skolan för kvinnliga lärjungar, avsedd för icke yrkesanställda kvinnor, har omändrats till en förberedande konstindustriell dagskola för både män och kvinnor, och läsåret vid denna skola har utökats från sju till nio månader eller till samma längd som vid den högre konstindustriella skolan. Sistnämnda skola med underavdelning för utbildning av lärare i teckning och välskrivning har däremot icke underkastats några förändringar. Styrelsen för skolan har utökats med representanter för hantverk och industri.

I bestämmelserna angående skolan anges ändamålet med den konstindustriella aftonskolan vara att företrädesvis åt manlig och kvinnlig ungdom, som redan inträtt i de konstindustriella yrkena, lämna för dessa yrken erforderlig undervisning. Skolan omfattar ett läsår, och undervisningen bör meddelas på sådana tider, att den blir tillgänglig för ungdom, vilken om dagen är sysselsatt i hantverk och industri. Den konstindustriella dagskolan, som jämväl omfattar ett läsår, skall åt manlig och kvinnlig ungdom, som ägnat sig eller vill ägna sig åt de konstindustriella yrkena, lämna härför erforderlig undervisning. Den högre konstindustriella skolan avser dels att utbilda mönsterritare samt meddela konstindustriell

yrkesfärdighet åt dekorationsmålare, modellörer, träskulptörer, ciselörer och gravörer, varvid fullständig lärokurs skall kunna medhinnas på tre år, dels ock att i en särskild avdelning utbilda lärare i teckning och välskrivning för rikets allmänna läroverk, folk- och småskoleseminarier samt tekniska skolor m. m.; i denna avdelning är undervisningen delad i en lägre tvåårig kurs, som medför kompetens till teckningslärartjänst vid realskola och därmed jämförlig undervisningsanstalt, och en högre treårig kurs, som medför kompetens till sådan tjänst jämväl vid högre allmänt läroverk samt folk- och småskoleseminarium.

Styrelsen för tekniska skolan framlade år 1943 ett inom styrelsen utarbetat förslag till vissa ändringar i skolans undervisning och organisation och hemställde, att förslaget måtte läggas till grund för skolans uppehållande framdeles.

I propositionen 1944: 239 uttalade föredragande departementschefen, att, innan slutlig ställning toges till det av styrelsen framlagda omorganisationsförslaget, frågan om fördelningen mellan staten och Stockholms stad av kostnaderna för skolans uppehållande borde bli föremål för särskild utredning. Icke minst med hänsyn till önskvärdheten att för det fortsatta utrednings- och omorganisationsarbetet förstärka den administrativa ledningen vid skolan ansåg departementschefen det dock befogat att redan för det dåvarande föreslå en omreglering av rektorstjänsten. Detta förslag, som innebar en höjning av rektorsarvodet, så att de sammanlagda avlöningsförmånerna, under förutsättning att samma person förordnades att uppehålla såväl rektorstjänsten som avdelningsföreståndarebefattningen för den högre konstindustriella skolan, skulle komma att uppgå till omkring 14 450 kronor, godkändes av riksdagen (skrivelsen nr 232).

I riksstaten för innevarande budgetår är såsom bidrag till tekniska skolan uppfört ett förslagsanslag av 171 500 kronor, vilket jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 9 juni 1944 skall disponeras på följande sätt:

1. Bidrag till tekniska skolan, <i>förslagsvis</i>	kronor 118 145
2. Bestridande av ökade bränslekostnader	» 11 800
3. Provisorisk löneförbättring åt underlärare vid skolan ..	» 9 375
4. Bestridande av halva kostnaden för tillfällig löneförbättring åt maskinister, vaktmästare och portvakter vid skolan	» 850
5. Bidrag till kostnaderna för arvode åt vissa vikarier vid skolan, <i>förslagsvis</i>	» 430
6. Bestridande av halva kostnaden för dyrtidstillägg till befattningshavare vid skolan, <i>förslagsvis</i>	» 30 900

Summa kronor 171 500.

Genom nämnda beslut meddelades tillika följande föreskrifter. Av anslaget skall ett belopp av 23 589 kronor utgå under villkor, att Stockholms stad för budgetåret 1944/45 för ifrågavarande ändamål under vissa angivna förutsättningar bidrager med enahanda belopp, varförutom förutsatts, att 480 kronor

tillskjutas av Sjöstedtska fonden. Den under 1. uppförda posten till bidrag till tekniska skolan må i mån av behov överskridas med ett belopp, motsvarande hälften av den minskning i elevavgifter, som kan inträda på grund av genom tekniska skolans omorganisation minskat antal elever, dock med högst 7 030 kronor, under villkor likväl att Stockholms stad lämnar enahanda bidrag till skolan. Från den under 3. uppförda posten skall, i den mån posten därtill lämnar tillgång, under budgetåret utgå provisorisk löneförbättring till underlärarna vid skolan för uppbringande av deras löner till ett belopp av högst 4 kronor per timme, dyrtidstillägg oberäknat. Dyrtidstillägg till befattningshavare vid skolan skall utgå efter de grunder, som må komma att gälla för dyrtidstillägg under budgetåret 1944/45 åt befattningshavare i statens tjänst vid oreglerade verk, dock med iakttagande att dyrtidstillägg skall beräknas ej blott på de avlöningsförmåner, som äro för vederbörande befattningshavare å stat uppförda, utan även på den förhöjning av avlöningen, som i form av provisorisk lönereglering eller tillfällig löneförbättring kan tillkomma dem genom bidrag från stat, kommun eller enskild donation, ävensom under villkor att halva kostnaden för dyrtidstillägg bestrides av Stockholms stad. Därjämte meddelades bestämmelser rörande den under 4. uppförda posten.

Till befattningshavare vid skolan, vilka åtnjuta dyrtidstillägg, utgår ur anslaget till kristillägg dylikt tillägg efter samma grunder som gälla för befattningshavare i statens tjänst vid icke nyreglerade verk, dock under villkor att halva kostnaden bestrides av Stockholms stad.

Sedermera har chefen för ecklesiastikdepartementet, jämlikt den 12 augusti 1944 erhållet bemyndigande, tillkallat byråchefen i överstyrelsen för yrkesutbildning C. G. B. Arvas samt direktören och rektorn vid Stockholms stads skolor för yrkesundervisning G. K. K. Andersson för att i samråd med styrelsen för tekniska skolan avgiva förslag rörande den i propositionen 1944: 239 berörda frågan om fördelningen mellan staten och Stockholms stad av kostnaderna för skolans uppehållande.

Därefter remitterades den 3 oktober 1944 förenämnda förslag med därtill hörande handlingar till styrelsen för tekniska skolan; därvid anmodades styrelsen att i samråd med nämnda sakkunniga taga de i förslaget berörda frågorna om löneställning m. m. för skolans lärarpersonal — med undantag för rektor — under förnyat övervägande och till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag i ämnet.

Med särskilda skrivelser den 16 december 1944 har därefter dels skolans styrelse, efter samråd med förenämnda sakkunniga, inkommit med förslag i sistnämnda hänseende, dels ock de sakkunniga och skolstyrelsen gemensamt framlagt förslag angående fördelning av kostnaderna för skolan mellan staten och Stockholms stad.

Över de sålunda år 1943 och år 1944 framlagda förslagen ha yttranden avgivits av *styrelsen för Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, svenska slöjdföreningen* och *teckningslärarnas riksförbund* ävensom av *statskontoret, skolöverstyrelsen, allmänna lönenämnden, överstyrelsen för yrkes-*

utbildning, byggnadsstyrelsen samt överståthållarämbetet, som hört stadsfullmäktige i Stockholm.

Jag övergår nu till att lämna en redogörelse för de olika förslagen och de däröver avgivna yttrandena.

I. Undervisningens allmänna anordning m. m.

A. Allmänna riktlinjer.

Styrelsens utredning och förslag.

Styrelsen för tekniska skolan har i sin framställning av år 1943 anfört huvudsakligen följande.

Principiella synpunkter. Frånsett de år 1941 beslutade omläggningarna har skolans organisation, lärarnas anställningsförhållanden samt utgående lönestat, vad beträffar den konstindustriella undervisningen, med endast smärre justeringar varit i stort sett oförändrade sedan år 1878 skedd omorganisation av skolan. Det är emellertid viktigt, att svensk konstindustri i framtiden kan hävda och utvidga den ställning, som tidigare vunnits på världsmarknaden. Härför fordras en efter tidens krav lämpad förstklassig utbildning. Skolans styrelse anser därför, att det är dess plikt att tillse, att de mest oundgängliga kraven uppfyllas.

Såsom i tidigare kommittéförslag bland annat ifrågasatts, böra moderna undervisningslokaler med tillgång till verkstäder inredas, undervisningsplanerna kompletteras med nya undervisningsämnen samt skolans lärarkår erhålla en mot lärares i likvärdiga skolor svarande anställningsform och löneförmåner.

Styrelsen framhåller betydelsen av att kunna knyta goda lärarkrafter till skolan för uppehållande av en god undervisning. Vidare böra nya ämnen införas samt befintliga ämnen utökas och kompletteras, framför allt genom föreläsningar. Möjligheter till verkstadsarbete inom facket möbler och inredningar böra beredas. Teckningslärarkandidaterna böra ha tillfälle till träslöjd för erhållande av slöjdlärarutbildning.

Skolans organisation. 1936 års yrkesskolsakkunniga föreslog en ettårig förberedande dagskola samt en tvåårig högre skola, utökade med vissa frivilliga kurser. I de remissyttrandena över detta förslag, som på sin tid avgåvos av skolans styrelse samt svenska slöjdföreningen och Sveriges industriförbund, framhölls emellertid vikten av att skolans undervisning gjordes tillräckligt omfattande och föreslogs, att den sammanlagda undervisningstiden skulle utgöra fyra år, med två år i den förberedande och två år i den högre skolan. Styrelsen ansluter sig härtill och föreslår alltså, att den nuvarande sammanlagda utbildningstiden av fyra år vid dagundervisning skall vara normal. Då en ettårig skola måste anses giva för ofullständig utbildning även för dem, som endast eftersträva en lägre kompetens, anser styrelsen, att den *lägre skolan bör göras tvåårig*, varvid även den *högre skolan skulle omfatta tvåårig utbildning*. Inom konstindustrien och konsthantverket erfordras personer med olika grad av skolning. För biträdena kan det vara tillfyllest med en lägre utbildning än den, som kräves av ledaren. Det är dock av synnerlig betydelse, att även på de mer underordnade platserna inom nyttokonstens område kunnandet och

smakskolningen hållas på högsta möjliga nivå. All erfarenhet har visat, att yrkena ej äro betjänta av ofullständigt utbildade utövare. I aftonskolan kunna konstkunniga arbetare och affärsanställda erhålla ett konstskolande komplement till sina yrkeskunskaper, varjämte ungdomen direkt efter avslutade skolstudier kan fostras i olika konstindustriella yrken. Samma ändamål tjäna även den konstindustriella dagskolan, men undervisningen kan där göras fylligare och mera koncentrerad. Den högre konstindustriella skolan äsyftar att utbilda eleverna till självständigt skapande konstnärer inom konstyrkena samt därjämte även till teckningslärare.

Aftonskolan bör bibehålla sin fria skolform, men därjämte bör i fasta kurser inom aftonskolans ram kunna meddelas en med dagskolans likvärdig utbildning. Läsåret för aftonskolan bör förlängas från sju till nio månader, varvid styrelsen räknar med att tre år i aftonskolan böra kunna motsvara två år i dagskolan, om hänsyn tages till den fördel, aftonskoleleverna vanligen ha genom att under dagarna vara sysselsatta inom det yrke, till vilket skolarbetet anknyter. Styrelsen föreslår, att de nuvarande konstindustriella dag- och aftonskolorna bilda *en* skola, benämnd konstindustriella skolan, vilken uppdelas i en linje med dagundervisning och en med aftonundervisning.

Inträdesfordringar. 1936 års yrkesskolsakkunniga förutsatte en praktisk utbildning, omfattande ända till två år, före inträdet i tekniska skolan. Med hänsyn till svårigheterna att erhålla lämplig elevpraktik vill styrelsen icke fordra någon dylik praktik före inträdet men föreslår i stället, att för erhållande av avgångsbetyg skulle erfordras tre månaders praktik vid den lägre skolan samt ytterligare tre månader vid avgång från den högre skolan, med rätt för styrelsen att i vissa fall bevilja dispens. I fråga om teoretiska förkunskaper vid inträde i skolan anser visserligen styrelsen en god allmänbildning synnerligen önskvärd men vill dock ej uppställa fordringar på realexamen, då härigenom vissa för skolan önskvärda elever skulle bli uteslagna. Styrelsen föreslår därför icke någon ändring i nu gällande förhållanden för eleverna i de konstindustriella yrkesgrenarna. Däremot torde för teckningsläraraspiranterna, utöver nu stadgad realexamen eller normalskolekompetens, kunskaper motsvarande studentexamen i vissa ämnen böra fordras för inträde i den högre avdelningen. För tillträde till den fortsatta utbildningen till teckningslärare bör sålunda krävas — förutom godkända betyg från konstindustriella skolans kurs för teckningslärare samt lämplighet som teckningslärare — antingen avlagd realexamen eller motsvarande kunskaper samt därutöver kunskaper i ämnena modersmålet, ett främmande levande språk, historia med samhällslära samt matematik, i den omfattning, som vitsordas genom godkända betyg över undergången studentexamen på endera linjen, eller ock att ha avlagt studentexamen samt i denna examen eller sedermera undergången fyllnadsprövning ha erhållit minst betyget godkänd i matematik på endera linjen. Därjämte bör fordras, att sökanden har en vårdad handstil.

Dispens från angivna inträdesfordringar bör kunna beviljas av skolans styrelse beträffande sökande, som visat sig äga framstående begåvning och fallenhet för studier i skolan och för det blivande levnadskallet.

Fackavdelningar. Enligt styrelsens mening bör den konstindustriella och konsthantverkliga utbildningen vid skolan inriktas på olika fack. Följande fackavdelningar föreslås vid skolan:

1. Avdelning för textilarbete.
2. » » dekorativ målning.
3. » » skulptur.
4. » » keramik.
5. » » möbler och inredningar.
6. » » metallarbete.
7. » » reklam och bokhantverk.
8. Teckningslärarinstitut.

Avdelningen för textilarbete bör delas på en linje för sömnad och en linje för vävning. Likaså bör avdelningen för reklam och bokhantverk uppdelas i två linjer, en för reklam och en för bokhantverk.

I fråga om teckningslärarinstitutet avses den förberedande undervisningen förlagd till konstindustriella dag- eller aftonskolan och den fortsatta undervisningen, som bör vara treårig, i viss utsträckning till den högre konstindustriella skolan. Eleverna i teckningslärarinstitutet böra kunna genomgå frivillig undervisning i slöjd i sådan omfattning, att slöjdlärarkompetens kan erhållas. Beträffande undervisningstidens längd må framhållas, att den nuvarande lägre, tvååriga teckningslärarkursen icke dragit några elever under de senare åren.

Styrelsen föreslår, att undervisningen i metodik och undervisningsövningarna i den till institutet anknutna övningskolan erhålla vidgad omfattning samt att vissa ämnen av pedagogisk art införas, varjämte under tredje året skulle anordnas hospitering vid läroverk.

Styrelsen har uppgjort specificerade timplaner för de olika planerade fackavdelningarna.

Antalet elever. Styrelsen räknar med ett elevantal av omkring 80 i vardera av konstindustriella dagskolans två årsklasser förutom 30 teckningslärarkandidater. I högre skolan räknas med omkring 60 elever i vardera av skolans två årsklasser förutom 20 teckningslärarkandidater i envar av teckningslärarinstitutets tre årsklasser. Vid dagundervisningen skulle man sålunda få räkna med omkring 370 elever. Vid aftonundervisningen räknar styrelsen med cirka 350 elever.

Elevavgifter. För närvarande utgå elevavgifter vid skolan för läsår räknat med 60 kronor för teckningsläraraspirant, 50 kronor för elev, som inträtt i yrke, och 70 kronor för annan elev. Dessutom betalas 5 kronor per ämne för deltagande i extra undervisningsämne.

Någon större höjning av terminsavgifterna anser styrelsen icke lämplig, då eleverna i allmänhet ej kunna bära allt för höga avgifter. Styrelsen föreslår emellertid, dels att en inskrivningsavgift å 10 kronor skall införas, vilken dock ej bör gälla elever i aftonskolan, som deltaga endast i högst två ämnen samtidigt, dels ock att avgiften för samtliga elever skall utgå med 70 kronor per år eller med det högre belopp, som skolöverstyrelsen efter framställning från skolans styrelse kan komma att bestämma. I stället bör nuvarande avgift för extra läroämnena bortfalla. Styrelsen bör fortfarande äga rätt att på grund av medellöshet helt eller delvis befria elev från avgift samt att bevilja lägre avgift för deltagande i enstaka ämnen. För deltagande i ämnen, där skolan tillhandahåller material- eller verkstadsutrustning, torde en mindre materialavgift böra utgå.

Styrelsen beräknar, att skolan kommer att tillföras en ökning i årsinkomster-

na med omkring 2 000 kronor genom inskrivningsavgifterna och omkring 3 000 kronor genom ökningen av terminsavgifterna. De ifrågasatta materialavgifterna kunna beräknas motsvara nu inflytande avgifter för extra undervisning, för år 1941/42 620 kronor. Ökningen av elevavgifterna torde svara mot den automatiska utgiftsökningen å undervisningsmateriel, belysning, renhållning, expedition m. m., vilka utgifter dessutom komma att stiga med skolans ökade elevantal efter omorganisationen.

Mot det av styrelsen för tekniska skolan framlagda förslaget till skolans omorganisation har en av styrelsens ledamöter, *filosofie doktorn Carl Werner*, som också varit ledamot av 1936 års yrkesskolsakkunniga, uttalat en bestämd reservation.

Werner anser, att man med hänsyn till det statsfinansiella läget icke torde kunna räkna på ett så stort anslag, som ett realiserande av styrelsens förslag skulle erfordra, utan vore tvingad att inom skolans nuvarande kostnadsram finna en organisationsform, som tillvaratog de väsentliga kraven på omändring. Vidare har Werner framhållit, att han icke kan dela de övriga styrelseledamöternas uppfattning om skolans organisation utan anser, att man borde följa de principer, som 1936 års yrkesskolsakkunniga uttalat sig för och som skolöverstyrelsen i utlåtande den 12 oktober 1938 givit sin anslutning till. Werner har framlagt ett av honom med hänsyn härtill utarbetat utkast till provisorisk omändring av skolans verksamhet, vilket framlades för styrelsen den 15 januari 1943. Vid sammanträde den 20 februari 1943 har Werner framlagt ytterligare ett överarbetat omorganisationsförslag.

Beträffande det förstnämnda Wernerska förslaget har *styrelsen* vid sammanträde den 20 februari 1943 anfört bland annat följande.

Det av Werner uppgjorda förslaget till provisorisk omändring av tekniska skolan i Stockholm bygger på en ettårig förberedande dagkurs om nio månader och 40 veckotimmar med en häremot svarande aftonkurs om sju månader och 15 veckotimmars undervisning i två år eller 10 veckotimmar i tre år. Härefter föreslås för de konstindustriella avdelningarna en tvåårig kurs i högre skolan jämte påbyggnadskurser. För teckningslärarutbildningen är den nuvarande utbildningstiden om tre år i högre skolan bibehållen.

I jämförelse med nuvarande organisation innebär detta en avsevärd minskning av antalet lektionstimmar i aftonskolan samt en förkortning av den högre utbildningen med ett obligatoriskt år, vilket ersatts med frivilliga kompletteringskurser, huvudsakligen avsedda för självstudier. Härigenom ha medel kunnat erhållas för vissa nya undervisningsämnen, för höjning av rektors avlöning och för avdelningsföreståndartjänster med arvode av 500 kronor för år.

Mot Werners förslag måste styrelsen framföra allvarliga invändningar under hänvisning till att de besparingar på vissa poster, som förslagets genomförande innebär, vinnas genom minskning av nuvarande utbildningsmöjligheter samt genom undervisningens omläggning från nu rådande individuella undervisningsformer till ungdomsskolornas klassundervisningssystem. Besparingarna i det Wernerska förslaget ha sålunda delvis vunnits genom att i stor utsträckning bibehålla och utveckla det system med undervisningstimmar utan lärare, vilket i nuvarande undervisningsform måst användas som en nödfallsåtgärd. En omläggning av tekniska skolans nuvarande undervisning måste, därest den skall gagna den konstindustriella utbildningen, innebära ej en minskning utan en utökning av undervisningen vid skolan. Det synes ofrånkomligt, att på det

lägre stadiet undervisningen gives sådan omfattning, att den bildar ett avslutat helt, lämpad för alla de konstutövare, som inom industri och hantverk ej ha behov av en högre utbildning. Den högre undervisningen får samtidigt ej eftersättas utan bör tvärtom utvecklas, differentieras och anpassas efter det praktiska livets krav.

Under hänvisning till det av styrelsen uppgjorda förslaget anser styrelsen anledning icke föreligga att ingå på en detaljkritik av Werners förslag. Dock framhålls för bedömande av förslaget ekonomiska konsekvenser, att enligt Werners förslag antalet lärartimmar för nu anställda lärare så starkt minskats, att statsverket näppeligen kan undgå att, i likhet med vad som skett vid nedläggandet av byggnads- och maskinyrnesskolorna, tillerkänna vissa av skolans lärare ersättning för minskad arbetsinkomst.

I det andra Wernerska förslaget ha några egentliga avvikelser från hans ursprungliga förslag i fråga om skolans organisation eller ekonomi ej vidtagits. De i det tidigare förslaget framlagda synpunkterna ha emellertid ytterligare utvecklats. I skrivelse till skolöverstyrelsen den 10 juni 1943 har *styrelsen för tekniska skolan* upptagit vissa av Werners uttalanden i en efterskrift till det senare omorganisationsförslaget till bemötande.

Med anledning av Werners påpekande, att styrelsen ej beaktat tidigare utredningars uttalanden angående lästidens längd, har styrelsen bland annat anført, att 1936 års yrkesskolsakkunniga just vad beträffar utbildningstiden mötte en mycket stark kritik från olika remissinstitutioner, att av styrelsens tio ledamöter samtliga utom Werner varit eniga om att den lägre skolans utbildning måste vara tvåårig för att kunna meddela en undervisning, som kan ha värde för elevernas framtida yrkesarbete, samt att styrelsen i sitt förslag utförligt motiverat sina krav på undervisningstidens omfattning i såväl den lägre som den högre skolan.

Styrelsen hemställer, att det av Werner framlagda förslaget även i vad det avser den senare överarbetningen måtte lämnas utan avseende.

Remissyttranden.

Styrelsen för Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har anført bland annat följande.

Det av skolstyrelsen framlagda förslaget synes innebära avsevärda förbättringar i undervisning och organisation. Organisationsstyrelsen finner följande förbättringar särskilt beaktansvärda: 1) införandet av större antal föreläsningstimmar, 2) anordnandet av verkstäder, 3) uppdelning av studietiden i tvenne tvååriga perioder. Möjligheten för elever, som ej ha tillfälle genomgå hela skolan, att under två år erhålla en värdefull, smakskolande och speciell yrkesutbildning kommer säkert att bli till mycket stor nytta för många av hantverkets och småindustriens unga yrkesmän. Werners utkast till provisorisk omändring av tekniska skolan innebär däremot enligt organisationsstyrelsens mening en avgjord försämring av skolans effektivitet även i förhållande till nuvarande organisation. En förberedande och avslutad ettårig skola är i det närmaste värdelös, då det icke är möjligt att på så kort tid giva eleven nog gedigen undervisning, för att den skall kunna bli honom till verkligt gagn i hans fortsatta arbete. Styrel-

sen tillstyrker sålunda det av skolstyrelsen framlagda förslaget och uttalar samtidigt som sin åsikt, att det av Werner framlagda förslaget icke är värt att vidare upptagas till behandling.

Svenska slöjdföreningen anför i huvudsak följande.

Behovet av en omläggning av tekniska skolans verksamhet har framträtt allt starkare både med hänsyn till utvecklingen inom konsthantverket och konstindustrien och med hänsyn till det av krisen beroende tidsläget, som ställer allt större krav på de inom dessa områden verksamma konstnärerna.

Enligt slöjdföreningens mening kunna kraven på en omorganisation av tekniska skolan icke åsidosättas utan allvarliga konsekvenser. Svårigheter beroende på det aktuella tidsläget få härvidlag icke hindra den nödvändiga utvecklingen. Genomförandet av en omorganisation måste tvärtom betraktas såsom ett i hög grad påkallat beredskapsarbete. Med hänsyn till dessa synpunkter har slöjdföreningens styrelse med stor tillfredsställelse hälsat det förslag till omorganisation, som skolstyrelsen framlagt. Föreningen har i fråga om förslagets principiella uppläggning inga erinringar att göra och föreslår endast i fråga om oväsentliga detaljer smärre justeringar.

Däremot avstyrker föreningen på det bestämdaste, att Werners utkast till provisorisk omändring av tekniska skolan lägges till grund för en omorganisation av skolan. Hans förslag synes föreningen synnerligen olyckligt, därför att en ettårig utbildningstid omöjligt kan fylla kraven på den utbildning, som skolan bör ge åt det stora antal studerande, som endast få tillfälle att tillgodogöra sig den lägre utbildningen, vilket betyder över hälften av de studerande i skolan. Särskilt allvarliga till sina konsekvenser anser föreningen de i Werners förslag så bestickande framförda principerna om effektivisering genom systemet med »klassundervisning» vara. För var och en, som närmare sysslar med detta slags undervisning, där träningen av de konstnärliga förutsättningarna och kunnandet måste vara det väsentliga, framstår det som ett oavvisligt krav, att läraren under utbildningen har tillfälle till individuell behandling av eleverna.

Föreningen understryker vikten av att de ekonomiska villkoren för skolans lärare förbättras. Särskilt betydelsefullt är det att erhålla högt kvalificerade ledare för de olika fackavdelningarna.

Beträffande teckningslärarinstitutet synes förslaget innebära en möjlighet till väsentliga förbättringar av lärarutbildningen. Det innebär en stor fördel för teckningslärarutbildningen, liksom också för utbildningen inom möbelfacket, att skolan förutsättes få utbildningsmöjligheter i slöjd.

I fråga om utbildningstidens längd har föreningen efter ingående studier och diskussioner med fackmän blivit övertygad om att den lägre skolan måste göras tvåårig. För studerande med tillräcklig förutbildning eller med särskilda förutsättningar bör — såsom i styrelsens förslag framhålles — möjlighet finnas att efter styrelsens medgivande genomgå den lägre skolan på kortare tid än två år.

Föreningen finner även förslaget beträffande aftonskolan välmotiverat. Lämpligt är, att — såsom skolstyrelsen föreslagit — vid sidan av möjligheterna till fria studier vid aftonskolan fasta kurser anordnas, varigenom motsvarande utbildning, som lämnas under dagskolans två år, kan inhämtas under tre år i aftonskolan.

Skolstyrelsens förslag angående sex månaders praktik anser föreningen kunna modifieras så, att den erforderliga praktiken omfattar två månader

för avgångsbetyg från den lägre avdelningen och ytterligare fyra månader för avgångsbetyg från den högre avdelningen.

Införandet av ett större antal föreläsningar anser föreningen innebära väsentliga förbättringar.

Teckningslärarnas riksförbund har anfört bland annat följande.

Utbildningsanstalten för teckningslärare bör äga en deciderad högskolekaraktär, vilket 1936 års yrkesskolsakkunniga icke beaktat. Med tillfredsställelse konstaterar riksförbundet därför, att i det förslag, som avgivits av tekniska skolans styrelse, hänsyn tagits till detta önskemål angående teckningslärarutbildningen. För de blivande teckningslärarnas del ha sålunda inträdesfordringarna höjts med avseende på skolkunskaperna, varjämte fördjupade studier i vissa teoretiska ämnen tillförts utbildningen. Werners förslag å andra sidan är ett urval med vissa modifikationer av de ändringsförslag, som tidigare framförts i 1936 års yrkesskolsakkunnigas betänkande. Det Wernerska förslaget avstyrkes av riksförbundet lika bestämt som förbundet tidigare avstyrkt det med hans bistånd tillkomna förslaget från 1936 års yrkesskolsakkunniga.

Riksförbundet finner sålunda styrelsens förslag till ändrad teckningslärarutbildning innehålla den för närvarande bästa tänkbara lösningen av med nämnda utbildning sammanhängande problem och det bör snarast möjligt förverkligas, dock med beaktande av följande tillägg: Teckningslärarnas riksförbund bör vara representerat i styrelsen för tekniska skolan. Avdelningen för teckningslärarens utbildning bör, efter genomförande av de av styrelsen föreslagna ändringarna, benämnas Teckningslärarinstitutet. Inträdessökandes hälsotillstånd bör kontrolleras och färgseendet därvid ägnas särskild uppmärksamhet. Som inträdesvillkor bör även fordras studentbetyg i teckning med minst betyget AB å reallinjen. Utbildningens nuvarande fördelning inom konstindustriella skolan i alternativt dagskola och aftonskola bör behållas endast under förutsättning av enahanda kurser och betyg i dessa båda avdelningar. Slöjdutbildning bör anordnas som frivilligt ämne och alternativt med fördjupade studier i annat av timplanens fackämnen. Studiet av psykologi och pedagogik bör i enlighet med styrelsens förslag förläggas till sista utbildningsåret och erhålla en fullt högskolemässig prägel. Metodiktimmarna böra utökas så som styrelsen föreslagit och undervisningsövningarna som hittills äga rum i en härför inrättad övningsskola. Till sista utbildningsåret förläggas auskultationer, undervisningsövningar och prov i härför tillgängliga läroverk. Denna del av utbildningen är att betrakta som ett under lärotiden fullgjort provår, och lärarkandidaterna böra därunder ha tillträde till de kurser i talteknik, uppfostringspsykologi och hygien, vilka anordnas i samband med övriga läroverkslärares provår. Överläraren i metodik bör vara ledare för nämnda provårsarbete.

Skolöverstyrelsen har anfört huvudsakligen följande.

Det förslag till omläggning av undervisningen vid tekniska skolan, som skolstyrelsen framlagt, innebär otvivelaktigt avsevärda förbättringar jämfört med de nu rådande förhållandena vid skolan. Förslaget innebär emellertid med avseende på studietidens längd inom den lägre skolan en betydelsefull avvikelse från 1936 års yrkesskolsakkunnigas förslag, i det att studietiden föreslagits förlängd från ett år till två år. I olika remissutlåtanden angående 1936 års yrkesskolsakkunnigas förslag framhölls, att den ettåriga

utbildningen i den lägre avdelningen torde få anses vara allt för kort för att giva ett tillfredsställande resultat, varför den normala studietiden i den lägre avdelningen borde utökas till två år. I sitt utlåtande den 12 oktober 1938 över yrkesskolsakkunnigas förslag uttalade överstyrelsen bland annat, att den lägre kursen icke syntes behöva omfatta längre tid än ett läsår för att giva möjlighet till prövning och gallring.

Vad styrelsen för tekniska skolan samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och svenska slöjdföreningen anført såsom skäl för den tvååriga lägre studiekursen finner emellertid överstyrelsen väga tungt till förmån för kursens utsträckning till att omfatta två år. Av särskild betydelse synes även den omständigheten vara, att nuvarande ledamoten av styrelsen för tekniska skolan professorn O. Hjortzberg, som tillhörde 1936 års yrkesskolsakkunniga, även instämt i styrelsens förslag och i särskilt yttrande framhållit, att han under diskussionen funnit, att många skäl tala för att utsträcka tiden till två år. Överstyrelsen anser sig sålunda med hänsyn till de erfarenheter som gjorts och de skäl som framförts i den nu företagna utredningen böra tillstyrka styrelsens förslag i detta hänseende. Överstyrelsen förutsätter därvid, att elever i den lägre kursen, vilka icke under det första året förmått övertygande ådagalägga sin lämplighet och fallenhet för studierna, tillrådas att icke fortsätta sina studier under ett andra år.

Överstyrelsen finner det i hög grad önskvärt, att en förbättring och modernisering av undervisningen vid tekniska skolan snarast kommer till stånd. Det synes härvid, som om styrelsens förslag i stort sett skulle kunna läggas till grund för genomförande av en omläggning av undervisningen. Överstyrelsen tillstyrker därför, att en omläggning av undervisningen vid tekniska skolan i Stockholm genomföres i stort sett i enlighet med det av styrelsen framlagda förslaget.

Överstyrelsen föreslår sålunda, att tekniska skolan i Stockholm skall omfatta dels en konstindustriell skola med en linje med dagundervisning (med normalt tvåårig utbildning) och en linje med aftonundervisning (med normalt treårig utbildning) samt dessutom en förberedande kurs för inträde i teckningslärarinstitutet, dels en högre konstindustriell skola (med normalt tvåårig utbildning), dels ett teckningslärarinstitut (med normalt treårig utbildning).

Läsåret bör för samtliga avdelningar omfatta tiden 1 september—21 december samt 8 januari—31 maj.

För inträde i konstindustriella skolan torde de nu för konstindustriella aftonskolan respektive konstindustriella dagskolan gällande bestämmelserna böra ändras så till vida, att inträdesåldern, nu lägst 14 år, bestämmes till lägst 15 år, dock med möjlighet för styrelsen att i särskilda fall bevilja dispens åt elev, som fyllt 14 år och i övrigt visar goda förutsättningar för att kunna med frångång följa undervisningen. För inträde i teckningslärarinstitutets förberedande kurs (med ettårig utbildning vid dagundervisning och tvåårig utbildning vid aftonundervisning) torde böra fordras avlagd realexamen eller på annat sätt ådagalagda motsvarande kunskaper. För inträde i högre konstindustriella skolan torde böra fordras avgångsbetyg från konstindustriella skolan eller på annat sätt ådagalagda motsvarande kunskaper. I fråga om inträde i teckningslärarinstitutet (med treårig utbildning) instämmer skolöverstyrelsen i styrelsens för tekniska skolan förslag, varvid överstyrelsen, i anslutning till vad teckningslärarnas riksförbund anført med avseende på färgsinnet, anser fordran på normalt färgsinne kunna

innefattas i fordran på visad lämplighet att erhålla fortsatt utbildning till teckningslärare.

Möjlighet till dispens från stadgade inträdesfordringar torde i fråga om de konsthantverkliga och konstindustriella avdelningarna böra förefinnas i överensstämmelse med vad styrelsen föreslagit. Med avseende på dispens från inträdesfordringarna till teckningslärarinstitutet anser överstyrelsen dock, att det torde böra tillkomma överstyrelsen att efter hörande av styrelsen för tekniska skolan besluta angående sådan dispens.

Vad beträffar antalet fackavdelningar vid skolan har överstyrelsen funnit, att, förutom teckningslärarinstitutet, de av styrelsen föreslagna sju fackavdelningarna torde vara behövlige. Styrelsen har vidare föreslagit, dels att avdelningen för textilarbete skulle vara uppdelad på två linjer för respektive sömnad och vävning, dels att avdelningen för bokhantverk skulle uppdelas på två linjer för respektive reklam och bokhantverk. Enligt överstyrelsens uppfattning torde det emellertid vara tillräckligt, att eleverna erbjudas en möjlighet till viss specialisering åt den ena eller andra riktningen inom de båda avdelningarna, utan att någon egentlig linjeuppdelning synes erforderlig.

För elever, som önska erhålla en mera allmän smakskolande utbildning inom konsthantverk och konstindustri, bör möjlighet förefinnas att genomgå tekniska skolan utan att tillhöra viss fackavdelning.

Med avseende på teckningslärarutbildningen ansluter sig överstyrelsen till styrelsens förslag angående viss utökning av undervisningen i metodik, ökad omfattning av teckningsläraraspiranternas undervisningsövningar samt införande av vissa ämnen av pedagogisk art. Övningsskolans bibehållande synes även vara av betydelse för teckningslärarnas praktiska utbildning.

I övrigt torde det ankomma på styrelsen att närmare utarbeta förslag till timplaner och kursfördelning för de olika avdelningarna. De preliminära förslag, som styrelsen i nu förevarande sammanhang framlagt, kunna givetvis i olika hänseenden behöva bli föremål för ytterligare prövning och modifiering. I stort sett synas dock de föreliggande förslagen till timplaner kunna ligga till grund för undervisningens ordnande. Med tillfredsställelse måste hälsas förslaget att snarast genomföra möjlighet till teckningsläraraspiranternas utbildning för erhållande av kompetens att undervisa även i slöjd, och överstyrelsen får för sin del tillstyrka förslaget.

Med avseende på möjligheten att de kvinnliga teckningslärarkandidaterna erhålla utbildning till lärarinnor jämväl i kvinnlig slöjd vid sidan av teckningslärarutbildningen har styrelsen framhållit, att sådan möjlighet torde kunna ernås genom att skolans nuvarande undervisning i vävning och konstsömnad utökas med undervisning i klädsömnad och klädvård. Något förslag härom framlägges dock icke i detta sammanhang. Överstyrelsen finner, att denna fråga måste bli föremål för ytterligare utredning, innan överstyrelsen anser sig kunna fatta definitiv ståndpunkt i frågan.

Antalet elever torde i överensstämmelse med styrelsens förslag böra beräknas till omkring 370 vid dagundervisning och omkring 350 vid aftonundervisning.

I fråga om erforderlig praktik för erhållande av avgångsbetyg från konstindustriella skolans avdelning med dagundervisning och från högre konstindustriella skolan ansluter överstyrelsen sig till den av svenska slöjdföreningen förordade modifikationen av skolstyrelsens förslag. Praktiken skulle sålunda omfatta två månader före avgång från dagskolan och ytterligare fyra månader för avgångsbetyg från den högre konstindustriella skolan.

Härvid kunna eleverna ha möjlighet att förvärva praktiken under sommarferierna mellan årskurserna. För elever i avdelningen med aftonundervisning torde för avgångsbetyg böra normalt fordras minst 12 månaders praktik. Härigenom kompenseras den kortare utbildningstiden vid aftonundervisningen i jämförelse med dagundervisningen. För eleverna i teckningslärarinstitutet eller dess förberedande kurs synes ingen fordran på praktik böra uppställas.

Skolstyrelsens förslag i fråga om elevavgifterna tillstyrkes av skolöverstyrelsen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har förklarat sig icke hava något att erinra mot skolöverstyrelsens framställning. Överstyrelsen finner de föreslagna organisatoriska förändringarna väl avvägda såsom ett led i skolans omorganisation till en rationellt uppbyggd läroanstalt.

Statskontoret har anfört bland annat.

Det nu framlagda förslaget går i vissa hänseenden längre än 1938 års förslag, varför statskontoret hyser starka betänkligheter mot dess realiserande. Sålunda synes det statskontoret icke klart ådagalagt, att en fyra-årig undervisning är påkallad, i synnerhet som särskilt tillkallade sakkunniga — jämte skolöverstyrelsen — så nyligen ansett sig kunna godtaga en treårig utbildning. Statskontoret måste därför ställa sig avvisande till förslaget. Därest emellertid en omorganisation av undervisningen vid skolan nu skulle anses ofrånkomlig, torde böra närmare undersökas, huruvida icke en provisorisk omändring av skolans undervisningsformer skulle kunna åstadkommas i anslutning till de reservationsvis framförda yrkandena. Vad särskilt angår teckningslärarutbildningen anser sig statskontoret böra varna för en skärpning av villkoren för tillträde till denna utbildning, då en dylik skärpning kan föranleda krav på löneökningar från övningslärarna, vilkas avlöningsförhållanden för övrigt för närvarande äro föremål för omprövning av 1941 års lärarlönesakkunniga. Härtill kommer att — statskontoret veterligt — de nuvarande inträdesvillkoren icke haft till följd en mindre god rekrytering av dessa lärare.

B. Specialfrågor.

I sin förenämnda skrivelse av den 16 december 1944 angående lärarpersonalens löneförhållanden m. m. har *styrelsen för tekniska skolan* förebragt viss ytterligare utredning angående *teckningslärarutbildningen*.

Det av styrelsen år 1943 framlagda förslaget till omorganisation av teckningslärarutbildningen torde böra i viss mån förtydligas och kompletteras.

Undervisningsövningarna förläggas, vad beträffar de, som upptagits för de två första åren, till övningsskola (seminarium) samt vad beträffar det tredje året till huvudstadens provårsläroverk i form av provårskurs. Provårskursen skulle omfatta hospitering, provlektioner samt deltagande i för kursen anordnade allmänna föreläsningar. Styrelsens avsikt är, att denna provårskurs skulle i stället för av respektive rektorer vid provårsläroverken handledas av teckningslärarinstitutets föreståndare, i vilkens åliggande alltså skall ingå att övervaka undervisningsserierna samt avgiva betyg.

För provårskursen föreslås åtgå i genomsnitt 3 timmar per vecka. Antalet elever i en årskurs uppgår för närvarande till cirka 20, vilket antal emellertid i en framtid beräknas reducerat till cirka 15.

Kostnaderna för provårskursen beräknas till 300 kronor för varje ordinarie teckningslärare vid Stockholms 5 provårsläroverk samt 10 kronor per undervisningstimme för extra ordinarie teckningslärare, varvid som maximum beräknas 30 timmar per år. Ersättning till handledare skall författningssenligt utgå med 200 kronor per provårskandidat och läsår men torde, då det här endast gäller ett ämne, kunna fastställas till 100 kronor.

De kostnader, som sålunda skulle komma att erfordras, beräknas på följande sätt:

Ersättning till 7 ordinarie teckningslärare	kronor 2 100
Ersättning till 4 extra ordinarie teckningslärare högst	» 1 200
Ersättning till handledare för 15 provårskandidater	» 1 500

Summa högst kronor 4 800.

Skolöverstyrelsen har anfört huvudsakligen följande.

Skolstyrelsen har nu liksom tidigare förutsatt, att all praktisk teckningsläro-utbildning utom under det sista utbildningsåret skall förläggas till en till teckningsläroinstitutet anknuten övningsskola. Skolöverstyrelsen vill med anledning härav erinra om överstyrelsens tidigare uttalade mening att i fråga om teckningsläroarna möjligheterna att realisera »den stora övnings-skolan», omfattande Stockholms samtliga läroanstalter av olika slag, vore särskilt goda. Ledare för utbildningen i dess helhet borde vara föreståndaren-metodikläraren. Efter överenskommelse med vederbörande rektorer, föreståndare och folkskolinspektörer torde han kunna fördela läroaspiranterna till förberedande och egentlig läro-utbildning på de särskilda undervisningsanstalterna i Stockholm, med särskild hänsyn tagen till de tilltänkta handledarnas personliga egenskaper. Överstyrelsen håller fortfarande bestämt före, att de blivande teckningsläroarna icke erhålla önskvärd förtrogenhet med de förhållanden, under vilka de senare skola arbeta, därest de icke i större utsträckning, än som är möjligt under det sista utbildningsåret, få tillfälle att åtminstone auskultera i andra skolor än teckningsläroinstitutets övningskola med dess speciella förhållanden.

Beträffande den s. k. provårskursen kan det av praktiska och organisatoriska skäl anses lämpligt, att det sista årets auskultationer, undervisningsövningar och provlektioner förläggas till ett begränsat antal undervisningsanstalter.

Att de nuvarande provårsläroverken därvid i första hand ifrågasättas, kan också förefalla naturligt — så har även tidigare skett i olika sammanhang. Överstyrelsen vill dock framhålla, att alldenstund ledningen av provårskursen för teckningsläroarna kommer att åvila teckningsläroinstitutets föreståndare och icke vederbörande läroverks rektor, det icke är nödvändigt att förlägga kursen till de egentliga provårsläroverken. På grund av det begränsade antalet läro-kandidater i teckning — för närvarande omkring 20 och senare endast 15 — torde det, därest likväl provårsläroverken i Stockholm i första hand skulle komma i fråga, icke heller vara alldeles nödvändigt att anlita samtliga fem provårsläroverk. Med hänsyn till omfattningen av föreståndarens arbetsuppgifter i övrigt bör det vara angeläget, att hans tid icke i onödan spilles på förflyttningar mellan olika läro-

verk. Av denna anledning — och även med tanke på lärarkandidaterna — torde det avses belägna läroverket i Bromma böra lämnas ur räkningen. Överstyrelsen finner vidare ändamålsenligt, att statens normalskola — möjligen i stället för högre allmänna läroverket för flickor å Norrmalm — tages i anspråk för provårskursen. Därigenom skulle sådana teckningslärare, som närmast inrikta sig på tjänstgöring vid kommunal flickskola, kunna vinna erfarenhet av och provas på flickskolestadiet. Särskilt för lärarutbildningen i välskrivning torde det därjämte vara av betydelse, att i statens normalskola ingår även en folkskolelinje. Med anledning av skolstyrelsens förslag att provårskursen skulle omfatta bland annat »deltagande i för kursen anordnade allmänna föreläsningar» tillstyrker överstyrelsen, att lärarkandidaterna i teckning tills vidare skola delta i den för lärarkandidaterna vid de vanliga provårsanstalterna i Stockholm anordnade kursen i skolhygien, ävensom, enligt skolöverstyrelsens bestämmande efter förslag av föreståndaren för teckningslärarinstitutet, i föreläsningar och övningar över allmänpedagogiska ämnen, i den mån icke motsvarande moment kunna anses bliva tillfyllest behandlade under den vid teckningslärarinstitutet anordnade undervisningen i psykologi och pedagogik. Då en kurs i modersmålets muntliga behandling samt talteknik är avsedd att ingå i utbildningen vid teckningslärarinstitutet, torde deltagande i den för övriga lärarkandidater avsedda kursen i muntlig framställningskonst vara överflödigt.

Timplanen för teckningslärarinstitutet upptager enligt styrelsens för tekniska skolan senaste förslag under sista årskursen 3 veckotimmar för den s. k. provårskursen. Detta timtal kan synas lågt, i all synnerhet om däri skola inräknas ovan berörda föreläsningar och övningar. I den timplan, som av 1936 års yrkesskolsakkunniga föreslogs för fjärde årskursen, reserverades för samma ändamål ej mindre än 7 veckotimmar. Därvid är dock att märka, att under det att 1936 års yrkesskolsakkunniga räknade med endast ett mindre antal undervisningsövningar, sammanlagt 40 timmar, ingå enligt styrelsens senaste förslag 3 veckotimmars undervisningsövningar i teckningslärarinstitutets första årskurs och 4 veckotimmars undervisningsövningar i dess andra årskurs. Under förutsättning att de blivande teckningslärarna under de båda första årskurserna vunnit förtroget med undervisningen i teckning och välskrivning, sådan den bedrivs vid de olika läroanstalterna i Stockholm, torde fördenskull förslaget om 3 veckotimmar i fjärde årskursen kunna accepteras. Skulle däremot de båda första årskursernas auskultationer begränsas till en övningsskola vid själva teckningslärarinstitutet, kan överstyrelsen icke finna timtalet tillfredsställande.

Mot den föreslagna ersättningen till ordinarie och extra teckningslärare vid de läroverk, till vilka provårskursen anknytes, samt till handledare har överstyrelsen intet att erinra.

Teckningslärarnas riksförbund har anfört bland annat.

Styrelsens nu framlagda förslag till provårskurs, förlagd till huvudstadens provårsläroverk, anser riksförbundet innebära en rätt anordning av denna viktiga del i lärarutbildningen. I såväl organisationsplan som kostnadsberäkning utgår emellertid styrelsen från att kursen »endast gäller ett ämne». Styrelsen har härvid förbisett, att teckningslärarens undervisning jämte teckning även omfattar ämnet välskrivning. Riksförbundet anser det vara av stor vikt, att lärarkandidaten under provårskursen beredes tillfälle att uppöva och visa sin förmåga att handha undervisningen också

i detta ämne. Såväl inom som utom skolan klagas sedan länge på handstilens tilltagande förfall. Det är då angeläget, att välskrivningens ställning inom skolan icke försvagas utan i stället, där så är möjligt, förstärkes. Skulle välskrivning icke komma att ingå i provårskursen, finge lärarkandidaten lätt en felaktig inställning till dennas betydelse som undervisningsämne, något som i så fall måste ofördelaktigt återverka på hans senare verksamhet som välskrivningslärare.

Skolstyrelsen har i sin nyssnämnda skrivelse anfört följande rörande styrelsens sammansättning.

Enligt nu gällande bestämmelser skall skolans styrelse bestå av tio ledamöter. Dessa utgöras av dels en ordförande, som förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning, dels fem för tre år valda ledamöter, av vilka en efter förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning utses av Kungl. Maj:t, en av Stockholms stadsfullmäktige, en av lärarkollegiet vid tekniska högskolan i Stockholm, en av akademien för de fria konsterna och en av svenska slöjdföreningens styrelse, dels tre för ett år valda ledamöter, vilka utses av Kungl. Maj:t efter förslag av Sveriges hantverksorganisation, Sveriges industriförbund samt landsorganisationen i Sverige, dels ock skolans rektor.

Skolstyrelsen vill erinra om att skolöverstyrelsen tidigare föreslagit, att de av Kungl. Maj:t på ett år utsedda ledamöterna i stället skulle utses på tre år samt efter framställning från teckningslärarnas riksförbund, att skolans styrelse skulle utökas med en, efter förslag av teckningslärarnas riksförbund, av Kungl. Maj:t utsedd ledamot. Till detta förslag ansluter sig skolans styrelse. Därest Kungl. Maj:t skulle finna förslaget lämpligt, torde i samband härmed kunna utgå nuvarande bestämmelse att tekniska högskolans lärarkollegium skall utse en ledamot av styrelsen. De önskemål, som framförts från svenska hemslöjdföreningarnas riksförbund att även bli representerat i styrelsen, finner skolstyrelsen väl motiverade.

Enligt vad förut anförts äger Stockholms stad att i skolans styrelse utse en ledamot. Stadens ekonomiska intressen i skolan bli va visserligen vid bifall till samtidigt härmed framlagt förslag till fördelning av kostnaderna för skolan emellan staten och Stockholms stad relativt sett desamma, som under de närmast föregående åren. Det torde emellertid få anses rimligt, att staden, när dess bidragsbelopp väsentligt ökas, lämnas tillfälle att icke endast bevaka sina ekonomiska intressen i skolan utan även att öva visst inflytande på skolans pedagogiska ledning. Då det näppeligen torde vara möjligt för staden att finna en person kvalificerad att handlägga båda dessa uppgifter föreslås, att Stockholms stad erhåller rätt att utse tvenne ledamöter av tekniska skolans styrelse.

Styrelsen för Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har biträtt förslaget, att de av Kungl. Maj:t på ett år utsedda ledamöterna i stället skola utses på tre år. Skolans styrelse bör utökas med en ledamot, som efter förslag av teckningslärarnas riksförbund utses av Kungl. Maj:t. Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund bör vidare bli representerat i styrelsen och Stockholms stad bör få rätt att utse ytterligare en ledamot.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har funnit det lämpligt, att skolstyrelsen erhåller den av styrelsen föreslagna sammansättningen.

Stadsfullmäktige i Stockholm ha anfört följande.

Skolstyrelsens förslag att öka antalet medlemmar i styrelsen finna stadsfullmäktige mindre lämpligt. För att erhålla en målmedveten och stark ledning av ifrågavarande för svenskt näringsliv så betydelsefulla utbildningsanstalt är det i stället önskvärt att minska styrelsemedlemmarnas antal till exempelvis nio. Med hänsyn till det stora intresse, som Stockholms stad vid bifall till omorganisationsförslaget skulle få med avseende å skolans verksamhet såväl ekonomiskt som pedagogiskt, synes det emellertid rimligt att stadsfullmäktige få rätt att utse tre ledamöter av styrelsen.

Slutligen har *skolstyrelsen* anfört följande rörande skolans lokaler.

Skolans lokaler äro inrymda i en på 1860-talet uppförd byggnad, som är belägen vid Mäster Samuelsgatan. I samband med behandlingen av 1936 års yrkesskolsakkunnigas förslag har framhållits den nuvarande skolbyggnadens bristfälligheter och olämpliga planläggning. Skolans tomt har emellertid sådan belägenhet, att den i samband med den planerade omläggningen av stadsplan för Norrmalm sannolikt kommer att utnyttjas för annat ändamål. Styrelsen har därför anledning förvänta, att skolan endast under begränsad tid kommer att kvarbliva i nuvarande lokaler. Under hänvisning härtill samt till de dryga kostnader, ej minst för fullständig omläggning av värme- och ventilationssystem, som även ett mycket blygsamt ombyggnadsprogram skulle betinga, har styrelsen ej velat föreslå utförande av mer omfattande ombyggnadsarbeten, hur önskvärda dylika än skulle vara. Mindre oundgängliga ändringsarbeten torde liksom hittills kunna utföras genom byggnadsstyrelsens försorg och med användande av dess ordinarie underhållsanslag.

Svenskt konsthantverk och svensk konstindustri ha vunnit stort anseende icke endast inom landets gränser utan också på världsmarknaden. Detta förpliktar till ökat arbete för att bibehålla och höja den redan uppnådda standarden. En viktig förutsättning härför är, att utbildningsmöjligheterna för dem, som önska ägna sig åt arbete inom konsthantverkets och konstindustriens olika områden, bli väl tillgodosedda. Icke minst gäller det därvid att tillse, att tekniska skolan i Stockholm, som från en ringa början för omkring hundra år sedan utvecklats till landets centrala utbildningsanstalt inom dessa områden, blir satt i stånd att fylla de berättigade krav, som kunna ställas på en sådan anstalt.

För att uppnå detta syfte ha under senare år vid olika tillfällen framlagts förslag angående läroanstaltens omorganisation. Detta reformarbete ledde år 1938 till att byggnads- och maskinyrkesskolorna nedlades, samtidigt som ett statligt tekniskt läroverk inrättades i Stockholm. Beträffande återstående delar av skolan har däremot någon definitiv lösning ännu icke åstadkommits. Förslag till omorganisation av dessa delar har emellertid framlagts av 1936 års yrkesskolsakkunniga. Detta förslag, enligt vilket de årliga kostnaderna för skolan beräknades till omkring 577 000 kronor, ansågs emellertid av statsfinansiella skäl icke kunna bilda underlag för skolans omorganisation. Ett av skolans styrelse år 1943 framlagt förslag föranledde icke heller

Departementsoföfen.

någon förändring av organisationen, vilket dock huvudsakligen berodde på att någon tillfredsställande utredning angående lärarpersonalens anställnings- och avlöningsförhållanden icke förelåg samt att principerna för fördelningen av kostnaderna mellan staten och Stockholms stad ej voro klart fixerade. Utredningar i förevarande hänseenden ha emellertid numera förebragts. 1943 års sålunda fullständiga förslag har i huvudsak vunnit anslutning från de hörda organisationerna och myndigheterna, med undantag dock för statskontoret. Särskilt beaktansvärt anser jag det vara, att skolöverstyrelsen, som tidigare godtagit yrkesskolsakkunnigas förslag till ordnande av den lägre undervisningen, numera frångått denna ståndpunkt och upptagit skolstyrelsens organisationsförslag som sitt med endast några detaljändringar. Med hänsyn till den så gott som enhälliga mening, som i denna fråga kommit till uttryck, och då jag anser det önskvärt, att skolans undervisning så snart som möjligt blir ordnad på ett mera tillfredsställande sätt än vad för närvarande är fallet, förordar jag, att förslag i ämnet avlåtes till 1945 års riksdag.

De väsentligaste ändringarna i skolans organisation skulle enligt det av skolstyrelsen framlagda förslaget bli följande.

1. Aftonskolan och dagskolan ombildas till en konstindustriell skola med en lärotid av två år i dagskolan eller tre år i aftonskolan. Vid den senare utsträcket läsåret från 28 till 36 veckor. Läsåret får härigenom samma längd inom tekniska skolans samtliga avdelningar.

2. Högre konstindustriella skolan förkortas till två år och omorganiseras för meddelande av yrkesutbildning inom sju olika fack. I spetsen för varje fackavdelning ställes en huvudlärare.

3. Undervisningen göres mera differentierad. Föreläsningar anordnas i vidgad omfattning. Nya ämnen införas.

4. Utbildning av teckningslärare sker vid ett med skolan förenat teckningslärarinstitut. Studietiden vid detta blir tre år och föregås av en förberedande kurs på ett år i dagskolan eller två år i aftonskolan. Frivillig utbildning för undervisning i manlig slöjd anordnas för teckningslärarkandidater. Större vikt än hittills lägges vid den pedagogiska utbildningen av de blivande teckningslärarna. Fordringarna för tillträde till teckningslärarutbildningen skärpas betydligt.

Frågan om frivillig utbildning för undervisning i kvinnlig slöjd för blivande teckningslärare anses böra ytterligare utredas.

Jag kan i huvudsak biträda skolstyrelsens förslag till omorganisation av tekniska skolan. En väsentlig förbättring synes mig vara, att den lägre undervisningen utökas, så att avgångsbetyg från de lägre skolorna får karaktär av verkligt kompetensbevis. I detta sammanhang vill jag nämna, att kravet på praktik för erhållande av avgångsbetyg synes mig böra beaktas, varvid jag ansluter mig till svenska slöjdföreningens och skolöverstyrelsens förslag om två månaders praktik för erhållande av avgångsbetyg från den konst-

industriella skolans dagavdelning och tolv månaders praktik från dess aftonavdelning samt ytterligare fyra månaders praktik för avgångsbetyg från den högre konstindustriella skolan. I denna fråga torde det emellertid böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare överbäggande meddela erforderliga bestämmelser, liksom också beträffande inträdesfordringarna för de olika kurserna samt fastställande av elevavgifter. I sistnämnda fråga vill jag endast uttala, att styrelsens förslag till beräkning av elevavgifterna synes mig väl avvägt.

Uppdelningen av den högre konstindustriella skolan i sju fackavdelningar har förordats av skolöverstyrelsen, som emellertid ansett den av skolstyrelsen ifrågasatta ytterligare delningen av avdelningen för textilarbete i särskilda linjer för sömnad och vävning och av avdelningen för bokhantverk i särskilda linjer för reklam och bokhantverk icke vara av behovet påkallad, då eleverna kunna specialisera sig i endera riktningen även utan någon egentlig linjeuppdelning. Jag ansluter mig till skolöverstyrelsens mening i denna fråga.

För tillträde till teckningslärarutbildningen skulle enligt skolstyrelsens förslag utöver nu stadgad realexamen eller normalskolekompetens krävas kunskaper enligt fordringarna för studentexamen i vissa ämnen. Sålunda skulle för tillträde till den treåriga utbildningen vid teckningslärarinstitutet uppställas krav på — förutom godkända betyg från konstindustriella skolans förberedande kurs för teckningslärare samt lämplighet som teckningslärare — antingen avlagd realexamen eller motsvarande kunskaper samt därutöver insikter i modersmålet, ett främmande levande språk, historia med samhällslära samt matematik i den omfattning, som vitsordas genom godkända betyg över undergången studentexamen på endera linjen, eller ock studentexamen med minst betyget godkänd i matematik på endera linjen. I likhet med statskontoret hyser jag betänkligheter mot att uppställa krav på studentbetyg i vissa ämnen för tillträde till teckningslärarutbildningen. Jag har icke blivit övertygad om behovet av en så långt gående skärpning av villkoren, som den av skolstyrelsen föreslagna, utan anser, att de nuvarande fordringarna på teoretiska förkunskaper kunna bibehållas utom i matematik. I detta ämne torde med hänsyn till dess särskilda betydelse för teckningsundervisningen böra uppställas krav på kunskaper, motsvarande dem, som fordras för godkänt betyg i studentexamen på latinlinjen.

Mot den av skolstyrelsen föreslagna ersättningen till ordinarie och extra ordinarie teckningslärare vid de läroverk, till vilka provårskursen anknytes, samt till handledare finner jag icke anledning till erinran. Vad skolöverstyrelsen anført rörande provårskursens anordnande torde böra vinna beaktande. Säsom skolöverstyrelsen framhållit, torde det vara lämpligt, att de blivande teckningslärarna under de två första årskurserna beredas tillfälle följa undervisningen i teckning och välskrivning vid olika läroanstalter i Stockholm.

Skolans styrelse utgöres förutom av skolans rektor av *dels* en ordförande,

som förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning, *dels* fem för tre år valda ledamöter, av vilka en efter förslag av överstyrelsen utses av Kungl. Maj:t, en av Stockholms stadsfullmäktige, en av lärarkollegiet vid tekniska högskolan i Stockholm, en av konstakademien och en av svenska slöjdföreningens styrelse, *dels ock* tre för ett år valda ledamöter, vilka utses av Kungl. Maj:t efter förslag av Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges industriförbund samt landsorganisationen i Sverige. Enligt skolstyrelsens förslag skulle Kungl. Maj:t förordna en ledamot i styrelsen efter förslag av teckningslärarnas riksförbund och Stockholms stadsfullmäktige erhålla rätt att utse ytterligare en ledamot, varvid lärarkollegiets vid tekniska högskolan rätt att föreslå en ledamot skulle upphöra att gälla. Styrelsen har vidare ansett svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbunds önskemål att bli representerat i styrelsen väl motiverat. Stadsfullmäktige ha funnit förslaget om ökning av antalet ledamöter i styrelsen mindre lämpligt, men ha å andra sidan ansett det rimligt, att staden finge rätt att utse tre av styrelsens ledamöter. För egen del finner jag mig böra förordna, att styrelsen skall bestå av elva ledamöter, nämligen, förutom skolans rektor, *dels* en ordförande, som förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning, *dels* sex för tre år valda ledamöter, vilka utses av Kungl. Maj:t efter förslag av Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges industriförbund, landsorganisationen i Sverige, konstakademien, svenska slöjdföreningens styrelse och skolöverstyrelsen, *dels ock* tre för tre år valda ledamöter, utsedda av Stockholms stadsfullmäktige. Skolöverstyrelsens förslag bör avse att tillföra styrelsen en person med förutsättningar att bedöma frågor rörande teckningslärarutbildningen.

Då benämningen »tekniska skolan» knappast svarar mot läroanstaltens art, förordar jag i viss anslutning till 1936 års yrkesskolsakkunnigas förslag, att läroanstalten benämnas »konstfackskolan».

II. Anställnings- och avlöningsförhållanden för skolans personal.

A. Lärarpersonal.

Skolstyrelsens utredning och förslag.

Skolstyrelsen har anfört bland annat följande.

N u v a r a n d e f ö r h å l l a n d e n.

De vid skolan nu anställda lärarna äro av två slag nämligen överlärare och underlärare. De förra tillsättas efter ansökan och tillsvidare. Praktiskt taget äro tjänsterna ordinarie, och erhålla överlärarna enligt särskild förordning ersättning vid sjukdom. Överlärarna avlönas med årslön, vilken i de flesta fall motsvarar 5 kronor per timme, men i vissa speciallämnen, huvudsakligen av föreläsningsnatur, utgår avlöningen med avsevärt högre

belopp, allt exklusive dyrtids- och kristillägg som för oreglerat verk. Underlärarna tillsätts tillsvidare, och utgår lön vanligen efter 4 kronor per timme exklusive dyrtids- och kristillägg. Underlärare innehar i stort sett samma ställning som timlärare vid statens läroverk. I många fall är skillnaden i kompetens och tjänstgöringsförhållanden mellan över- och underlärare ringa, och en och samma lärare kan vara överlärare i ett ämne och underlärare i ett annat.

Såväl över- som underlärare ha efter framställning i varje särskilt fall från skolans styrelse beviljats pension av statsmedel.

Yrkesskolsakkunnigas förslag.

Enligt 1936 års yrkesskolsakkunnigas förslag skulle lärarna inordnas i det statliga lönesystemet och vad beträffar huvuddelen av de i förslaget upptagna lärarna, 20 stycken, erhålla lön enligt lönegrad A 23 lika med adjunkt men i fråga om tjänstgöringsskyldighet vara likställda med lektor, d. v. s. med 20 à 24 veckotimmars tjänstgöring per vecka. Vad beträffar de högst avlönade lärarna, avdelningsföreståndarna, ha nämnda sakkunniga föreslagit samma lön och tjänstgöring som för professor vid konsthögskolan eller en lön i det närmaste motsvarande lönegrad A 24, löneklass 27, och en minimitjänstgöring av 6 veckotimmar.

Angående de kompetensfordringar, som böra ställas på tekniska skolans lärare, ha 1936 års yrkesskolsakkunniga i sitt betänkande (sid. 85—86) framlagt vissa synpunkter. De ha härvid kommit till den slutsatsen, »att man tillsvidare måste lämna frågan om kompetensens bedömande öppen och förlita sig på att vederbörande myndighet ej föreslår eller förordnar andra personer till lärare än sådana, som jämte personlig lämplighet äga en för den ifrågavarande undervisningen fullt tillfredsställande kompetens». Skolstyrelsen ansluter sig helt till denna uppfattning och får sålunda föreslå, att något annat kompetenskrav än skicklighet och lämplighet för tjänsten ej uppställs.

Skolstyrelsens förslag.

Vid den omprövning av lärarnas anställnings- och avlöningsförhållanden, som skolstyrelsen nu verkställt, har styrelsen i likhet med yrkesskolsakkunniga ansett, att lärarnas löner böra inordnas i det statliga lönesystemet.

Med hänsyn till elevernas ålder och urvalsprinciper samt målet för undervisningen kan den lägre skolan jämföras med gymnasieutbildning och den högre skolan med högskoleutbildning. Undervisningen i den lägre skolan torde till större delen böra handhavas av lärare med lektors tjänstställning, i likhet med vad som är fallet vid de tekniska läroverken, samt i den högre skolan av lärare med professors tjänstställning, varvid jämförelse närmast kan göras med professorerna vid konsthögskolan. 1936 års yrkesskolsakkunniga ha i sitt betänkande (sid. 79) under utförlig motivering framhåvt de stora krav, som måste ställas på skolans lärare, och att därför lärartjänsterna måste göras i lönehänseende tillräckligt lockande för att för skolans undervisning särskilt väl skickade lärare må kunna förvärvas. Skolans styrelse ansluter sig helt till de sålunda framförda synpunkterna. Skall skolan, som är landets ledande undervisningsanstalt inom konsthantverk och konstindustri, till fromma för svenskt näringsliv kunna befästa och utveckla sin ställning och fylla berättigade krav på en lärarutbildningsanstalt, måste det också finnas ekonomiska möjligheter att till skolan knyta verk-

ligt förstklassiga lärarkrafter. Inom en undervisningsanstalt av tekniska skolans slag, där det är av särskild vikt, att undervisningen ständigt hålles levande och anpassas till aktuella krav, måste på skolans lärare ställas synnerligen höga anspråk. Lärare, som skola undervisa blivande teckningslärare och nyttokonstnärer, böra utväljas bland sådana konstnärliga krafter, vilkas kvalifikationer ligga avsevärt högre än vad som kan anses erforderligt för teckningslärare och yrkeslärare vid allmänna läroverk och yrkes-skolor. I hård konkurrens med det konstnärliga yrkesarbetet måste skolan söka förvärva lärare, som kunna leda elevernas kompositions- och yrkesarbeten.

1936 års yrkesskolsakkunniga ha som nämnts utgått från att lärarnas tjänsteställning i stort sett bör jämföras med lektorer, men stannat vid att huvuddelen av skolans ordinarie lärare skulle utgöras av facklärare med adjunkts lön (A 23) men med lektors tjänstgöringsskyldighet, 20 å 24 timmar. Med anledning härav vill styrelsen framhålla att tekniska skolans lärare utöver de egentliga undervisningstimmarna ha ett avsevärt arbete i form av uppgörande av skissprogram, granskning av inlämnade arbeten, deltagande i konferenser och dylikt samt anordnande av musei- och studiebesök m. m.

Skolstyrelsen har vid sin prövning av lärarnas anställningsförhållanden ansett sig i huvudsak kunna upptaga yrkesskolsakkunnigas förut angivna förslag. Skolstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att skolstyrelsen helt ansluter sig till yrkesskolsakkunnigas förslag, att något annat kompetenskrav än skicklighet och lämplighet för tjänsten ej bör uppställas.

Huvudlärare.

Såväl 1936 års yrkesskolsakkunniga som skolstyrelsen i sitt förslag av år 1943 ha föreslagit, att till skolan bör inom varje fackavdelning knytas en konstnärligt framstående fackman, vilken bör intaga en dominerande ställning gent emot övriga lärare inom avdelningen. I de tidigare förslagen ha dessa lärare benämnts avdelningsföreståndare, men styrelsen har nu funnit, att denna benämning i viss mån kan skapa en missuppfattning av det väsentliga i deras åligganden, vilka endast till viss del skulle komma att omfatta administrativa uppgifter. Styrelsen vill därför föreslå, att dessa lärare i stället benämnas huvudlärare.

I fråga om dessa lärares åligganden vill styrelsen framhålla följande. Varje huvudlärare skall undervisa inom vederbörande fackavdelnings huvudämne. Deras undervisningsskyldighet härutinnan framgår av följande sammanställning.

Huvudlärare i fack	I.	Fackstudier i textilavdelningen + vävning eller konstsömnad.
» » »	II.	Dekorationsmålning.
» » »	III.	Modellering och skulptur.
» » »	IV.	Fackstudier och yrkesarbete i keramikavdelningen.
» » »	V.	Fackstudier i avdelningen för möbler och inredningar.
» » »	VI.	Fackstudier och yrkesarbete i avdelningen för metallarbete.
» » »	VII.	Fackstudier i avdelningen för reklam och bokhantverk.

Dessa lärare böra vidare leda kompositionsarbetet samt handhava föreläsningar inom vederbörande avdelning, varjämte de böra samordna undervisningen inom övriga till avdelningen hörande ämnen. Enligt yrkesskolsakkunnigas förslag borde dessa lärare i lönehänseende likställas med professorer i målning och skulptur vid konsthögskolan samt ha en minimitjänstgöring av 6 veckotimmar förutom skyldighet att även å annan tid utöva tillsyn över arbetets bedrivande samt handleda arbetet å påbyggnadskurserna.

Styrelsen understryker, att ett av de viktigaste leden i det nu framlagda omorganisationsförslaget är att till dessa ledande lärarposter erhålla de bästa förmågor inom varje fack. Som det härvid gäller att till skolan knyta personer i ledande ställning inom nyttokonsten, torde man ej kunna förvärva dessas medverkan, utan att anställningen i lönehänseende göres tillräckligt attraktiv. Samtidigt får ej tjänsterna göras så betungande, att läraren måste skjuta sin yrkesutövning åt sidan. Det torde därför vara nödvändigt, att undervisningsskyldigheten ej göres mer omfattande än att läraren kan bibehålla en för undervisningen outhärlig kontakt med sitt yrkesarbete. En minimitjänstgöring på endast 6 veckotimmar anser styrelsen dock vara allt för ringa för att läraren skall kunna i tillräcklig utsträckning handleda eleverna inom fackets dominerande ämnen. Lönesystemet bör kunna smidigt anpassas efter behovet av lärarkrafter inom respektive ämnen samt även i vissa fall till de villkor, som kunna tänkas uppställas av för undervisningen önskvärda fackmän. Skolstyrelsen vill därför föreslå, att dessa lärare avlönas, på sätt som yrkesskolsakkunniga föreslagit, i likhet med vissa professorer vid konsthögskolan eller med 10 500 kronor för år, d. v. s. i det närmaste motsvarande lönegrad A 24, löneklass 27, samt tillsättas medelst förordnande på 10 år med möjlighet till förnyelse av förordnandet på högst 5 år därutöver. Som övergångsbestämmelse föreslås, att vid skolan nu anställda lärare, vilka i övrigt äro kvalificerade, vid tjänsternas första tillsättande böra kunna förordnas på kortare tid än 10 år. Full lön beräknas utgå vid 16 veckotimmar, varav en timme skall vara föreläsningstimme. Lönen bör kunna minskas respektive ökas vid mindre eller större timantal per vecka. Vid beräkning av grunderna härför bör hänsyn tagas till att ett visst grundbelopp, förslagsvis 1 500 kronor, bör beräknas för hållande av en föreläsning per vecka samt handledning av undervisningen. Å den resterande delen av lönen bör avdrag respektive tillägg göras med 6 procent för varje timme, med vilken tjänstgöringen minskas, respektive ökas utöver 15 veckotimmar (exklusive föreläsningstimme). Ifrågakommande lärare komma sålunda att bestrida $7 \times 16 = 112$ veckotimmar, varav 7 veckotimmar föreläsningar, eller per år $112 \times 36 = 4\,032$ timmar, varav 252 föreläsningstimmar.

Teckningslärarinstitutets föreståndare.

Denne torde böra benämnas avdelningsföreståndare. Han bör i avlöningshänseende jämsställas med huvudlärarna men bör åtnjuta full lön vid en tjänstgöringsskyldighet av lägst 10 veckotimmar. Denna minskning motiveras med att undervisningen till stor del är av föreläsningssnatur samt att föreståndaren utöver sina egentliga lektionstimmar skall övervaka elevernas museistudier samt vara handledare vid undervisningsövningar m. m.

Konstindustriella dagskolans föreståndare.

Styrelsen har i sitt förslag av år 1943 föreslagit, att den nu vid skolan befintliga föreståndarbefattningen vid konstindustriella dagskolan bör bibehållas och att arvode därvid skall utgå med 1 200 kronor per år. Den för närvarande utgående lönen utgör 1 236 kronor, exklusive dyrtids- och kristidstillägg. Styrelsen vill ytterligare framhålla vikten av att vid denna skola, där ej såsom vid de allmänna läroverken finnas klassföreståndare, förordnas lämplig lärare i dagskolan, som direkt handleder eleverna i deras val av yrkesämnen samt i övrigt leder och samordnar undervisningen.

Facklärare.

Styrelsen föreslår, att huvuddelen av självständigt verkande lärare i ämnen med mer omfattande timantal anställes som ordinarie lärare med benämningen facklärare. Under hänvisning till vad styrelsen anfört angående skolans karaktär, är det endast med stor tvekan som styrelsen föreslår att placera dessa facklärare i så låg lönegrad som A 23. Till denna kategori av lärare skulle föras såväl huvuddelen av nuvarande överlärartjänster som också vissa av omorganisationen betingade nya tjänster.

Då det är av största vikt för undervisningen att lärare i yrkesbetonade ämnen ha tillfälle att jämsides med sitt skolarbete praktiskt utöva sin verksamhet som konsthantverkare och sålunda icke släppa kontakten med det praktiska livets krav, vill styrelsen föreslå, att anställnings- och löneförhållanden likordnas med de, som nu gälla för teckningslärare vid de allmänna läroverken. Härvid föreslås sålunda, att grundlönen skulle utgå vid en tjänstgöring av 24 veckotimmar samt att avdrag respektive tillägg göres med 4 procent av lönen för varje veckotimme, som tjänstgöringen under eller överstiger 24 veckotimmar. Minimitjänstgöringen beräknas liksom för teckningslärare till 9 veckotimmar.

Styrelsen vill nu föreslå, att 26 facklärartjänster inrättas, därav 12 i konstindustriella aftonskolan, 7 i konstindustriella dagskolan samt 7 i högre konstindustriella skolan och teckningslärarinstitutet. Lärarna i aftonskolan skola undervisa under 175 veckotimmar eller 6 300 timmar per år. Av dessa timmar belöpa emellertid 41 veckotimmar eller 1 476 timmar per år på dagskolan. Lärarnas i dagskolan undervisningsskyldighet skall omfatta 136 veckotimmar eller 4 896 timmar per år och lärarnas i högre skolan 100 veckotimmar eller 3 600 timmar per år. Sammanlagt skulle sålunda av facklärare uppehållas undervisning under 411 veckotimmar eller 14 796 timmar per år. I medeltal utgör tjänstgöringstiden $15\frac{3}{4}$ veckotimmar per lärare eller $8\frac{1}{4}$ veckotimmar mindre än 24. Lönen skall enligt det föregående för varje fråndragen veckotimme minskas med 4 procent. För $8\frac{1}{4}$ veckotimmar skall lönen därför reduceras med 33 procent. Den facklärare i genomsnitt tillkommande lönen utgör sålunda 67 procent av den till honom i princip utgående.

Facklärartjänsterna skulle fördelas mellan de olika skolorna enligt följande sammanställning.

Konstindustriella aftonskolan (K.A.):

12 tjänster, delvis gemensamma med konstindustriella dagskolan (K.D.).		
Linearritning	18 v.t.	18 v.t.
Frihandsteckning	16 »	16 »

Figurteckning	8 v.t.	sammanslås med	
		K.D. 12 v.t.	20 v.t.
Skrift och heraldik	8 »	sammanslås med	
		K.D. 8 v.t.	16 »
Fackstudier, allmänt	8 »	}	16 »
» , visst fack	8 »		
Möbelritning	8 »	sammanslås med	
		K.D. 10 v.t.	18 »
Målning	14 »		14 »
Modellering	12 »		12 »
Dekorativ målning	11 »		11 »
Konstsömnad	6 »	}	9 »
Fackteckning	3 »		
Vävning	8 »	}	10 »
Fackteckning	2 »		
Keramik	4 »	sammanslås med	
		K.D. 11 v.t.	15 »
			Summa 175 v.t.

Konstindustriella dagskolan (K.D.):

7 tjänster (+ 4 st. gemensamma med K.A.).

Linearritning	14 v.t.		14 v.t.
Frihandsteckning	16 »		16 »
Målning	12 »		12 »
Figurteckning	12 »	se K.A.	—
Skrift och heraldik	8 »	» , »	—
Fackstudier	8 »	}	16 »
» , visst fack, min.	8 »		
Möbelritning	10 »	se K.A.	—
Modellering	13 »		13 »
Konstsömnad	8 »	}	16 »
Fackteckning	8 »		
Vävning	11 »	}	19 »
Fackteckning	8 »		
Keramik	11 »	se K.A.	—
			Summa 106 v.t.

Utökas med . . . . . 30 »¹

Summa 136 v.t.

Högre konstindustriella skolan:

7 tjänster.

Figurteckning	18 v.t.
Dräktstudier	12 »

¹ De lärare, som tjänstgöra i sådana allmänna utbildningsämnen som frihandsteckning, linearritning och målning på det lägre stadiet, torde i allmänhet uteslutande ägna sig åt lärarkallet. I dessa fall torde det vara lämpligt, att lärarna beredas ytterligare tjänstgöring utöver det antal timmar, som angives i förteckningen. Lämpligen kunna dessa lärare erhålla antingen ökat antal timmar i eget ämne eller också liksom nu undervisa i något annat ämne, vari de äro kompetenta. På grund härav torde det vara lämpligt, att vad beträffar dagskolan fastställa antalet undervisningstimmar för lärarna i linearritning, frihandsteckning och målning till 24 veckotimmar, varvid antalet facklärartimmar ökas med 30 veckotimmar och motsvarande antal veckotimmar för timlärare minskas.

Skrift och heraldik	10 v.t.
Målning	12 »
Fackteckning, VII	20 »
Konstsömnad eller vävning ¹	12 »
Verkstadsarbete för möbelritare i förening med K. A. och K. D.	16 »

Summa 100 v.t.

Biträdande facklärare.

I 1943 års förslag har styrelsen föreslagit, att en stor del av undervisningen liksom nu är fallet skall handhas av underlärare. Styrelsen vill nu föreslå, att underlärartjänsterna avskaffas och ersättas med timlärartjänster. Till detta slag av lärartjänster skulle hänföras ej blott sådana, som enligt nuvarande ordning skulle uppehållas av underlärare, utan även tjänster av överlärarnatur med mindre omfattning än 9 veckotimmar.

Då vissa av de sålunda omvandlade underlärartjänsterna skulle komma att omfatta ett jämförelsevis stort timantal, och det torde vara lämpligt att deras innehavare i likhet med facklärarna knytas till skolan såsom ordinarie lärare, vill styrelsen föreslå, att ett visst antal sådana lärare anställas som biträdande facklärare. Deras kvalifikationer behöva ej med nödvändighet vara lika stora som facklärarnas, varför de i lönehänseende kunna sättas på ett något lägre plan. I enlighet med vad tidigare framhållits i detta förslag böra deras kvalifikationer dock vara högre än vad i regel fordras för teckningslärare i allmänhet, varför deras löner böra utgå efter högre lönenorm än för dylika lärare. Detta kan ernås genom att de biträdande facklärarna placeras i högre lönegrad än teckningslärare eller också att full lön skall utgå vid ett lägre timantal per vecka än för teckningslärare.

Styrelsen föreslår, att ovannämnda biträdande facklärare placeras i lönegrad A 20 men att full lön skall utgå vid 24 veckotimmar. I likhet med vad förslagsgits för facklärare bör även för biträdande facklärare avdrag, respektive tillägg göras med 4 procent av lönen för varje veckotimme, som tjänstgöringen under- eller överstiger 24 veckotimmar. Minimitjänstgöringen beräknas liksom för teckningslärare till 9 veckotimmar.

Biträdande facklärartjänster böra inrättas till ett antal av 7, och den dessa lärare åvilande undervisningsskyldigheten kan beräknas omfatta 82 veckotimmar eller 2 952 timmar per år, därav 16 veckotimmar eller 576 timmar per år i aftonskolan och 66 veckotimmar eller 2 376 timmar per år i dagskolan. I medeltal utgör tjänstgöringstiden $11\frac{3}{4}$ veckotimmar eller $12\frac{1}{4}$ veckotimmar mindre än 24. Då lönen för varje frändragen veckotimme skall minskas med 4 procent, utgör sålunda medellönen ($100 - 4 \times 12\frac{1}{4} =$) 51 procent av full lön.

Föreläsare och speciallärare.

Utöver de lektioner av föreläsningssnatur, som handhas av huvudlärare, finnas i kursplanerna upptagna föreläsningar i olika ämnen med jämförelsevis ringa timantal. Man lär knappast kunna föreslå, att denna undervisning skall handhas av ordinarie lärare, utan bör ersättning till föreläsare utgå med arvode beräknat efter årligt timantal. Detta timantal kan beräknas till 533 per år. Därvid skola 194 timmar vara gemensamma för afton- och dagsko-

¹ Huvudläraren inom textilfacket skall handha ettdera ämnet, varför facklärarens ämnesområde bestämmes därav.

lorna samt 339 avse högre skolan och teckningslärarinstitutet. Härvid beräknas att föreläsningar av återkommande karaktär, till antalet 425, böra ersättas med 30 kronor per timme samt föreläsningar i skilda ämnen av tillfällig karaktär, 108 stycken, med 40 kronor per timme. Som jämförelse kan nämnas, att speciallärare vid tekniska högskolan avlönas med 38 à 40 kronor per föreläsningstimme.

Vissa ämnen av huvudsakligen föreläsnings- och undervisningsnatur (såsom materiallära och en del teckningslärarämnen) äro av den karaktär, att avlöning till vederbörande lärare bör utgå efter en högre löneskala än för timlärare men lägre än för föreläsare i egentlig mening. Förslagsvis benämnas dessa lärare speciallärare. Dessa speciallärare kunna beräknas komma att meddela undervisning under 600 timmar per år, därav 72 timmar i aftonskolan, 204 timmar i dagskolan, 144 timmar i högre skolan och 180 timmar i teckningslärarinstitutet. Arvode torde böra utgå efter 20 kronor per timme. Som jämförelse kan nämnas, att grafiska institutet för lektioner av samma kategori betalar löner efter samma belopp per timme.

Timlärare.

Övriga erforderliga undervisningstimmar handhavas av timlärare, vilka enligt vad förut angivits dels äro avsedda att uppehålla ämnen med mindre timantal än 9 veckotimmar och dels ersätta nu befintliga underlärartjänster.

I enlighet med 1943 års förslag till undervisningsplaner uppgår det totala antalet undervisningstimmar till 34 041, varav enligt förestående förslag 23 273 timmar handhavas av andra lärare än timlärare, vadan för dessa senare skulle återstå 10 768 timmar. Hänsyn har emellertid härvid icke tagits till den för rektor avsedda undervisningen, vilken beräknats omfatta 8 veckotimmar eller 288 undervisningstimmar, vilket antal sålunda bör frändragas sistnämnda 10 768 timmar. Vid upprättande av schema för den förändrade undervisningen har det emellertid synts erforderligt att med utgångspunkt från 1943 års förslag utöka antalet lärartimmar i dagskolan med 4 timmar per vecka (1 timme för frihandsteckning, 2 timmar för målning och 1 timme för modellering), varför antalet timmar bör höjas med 144 timmar per år. Härtill kommer, att undervisningen i slöjd vid teckningslärarinstitutet utökats med 2 veckotimmar eller sammanlagt 72 undervisningstimmar. Ökningen utgör sålunda $144 + 72 = 216$ undervisningstimmar.

Sammanlagda antalet undervisningstimmar, vilka skola bestridas av timlärare, blir sålunda $(10\,768 - 288 + 216) = 10\,696$ timmar.

Timlärarnas avlöning bör i enlighet med vad 1936 års yrkesskolsakkunniga föreslagit utgå som för timlärare i tekniska ämnen vid de tekniska läroverken. Denna lön utgör för närvarande högst 349 kronor per veckotimme och 270 dagars läsår, vilket motsvarar 9 kronor 5 öre per timme. I denna lön har inräknats rörligt tillägg och kristillägg. Med hänsyn till en föreslagen undervisningstid av 36 veckor per läsår i stället för 270 dagar skulle timlärarlönen vid tekniska skolan utgå med 326 kronor per veckotimme.

1944 års sakkunniga.

Förenämnda år 1944 tillkallade *sakkunniga* ha anfört följande.

Det av skolans styrelse framlagda förslaget innebär bland annat, att skolans lärare (med undantag av timlärare) skola åtnjuta avlöning och övriga förmåner i huvudsak enligt de i civila avlöningsreglementet angivna grunderna. Vid lönegradsplaceringen (respektive angivande av lön till huvudlärare) ha

vissa jämförelser gjorts med andra tjänstemannakategorier. Tjänstgöringsskyldigheten på lärorummet har emellertid för såväl facklärare som biträdande facklärare angivits icke oväsentligt lägre än vad som gäller för de tjänster, med vilka jämförelser gjorts. De skäl, som anförts för en förhållandevis låg tjänstgöringsskyldighet på lärorummet för tekniska skolans lärare, torde vara bärande. Vi hysa därför inga betänkligheter mot att i detta avseende tillstyrka förslaget. Vad åter beträffar lönegradsplaceringen som sådan har det icke varit oss möjligt att på den korta tid, som stått oss till buds, komma till en säker uppfattning om det berättigade i denna placering. Vi ha särskilt uppmärksammat, att förslagens genomförande skulle medföra löneförhöjningar, i vissa fall avsevärda sådana, för dem av skolans nuvarande lärare, som efter omorganisationen förordnas på befattning närmast motsvarande deras nuvarande tjänster. Organisationsförslaget — som delvis bygger på ett sakkunnigutlåtande och som i stort sett godtagits av hittills hörda myndigheter och sammanslutningar — syftar emellertid till en intensifiering av undervisningen med ty åtföljande ökade krav på lärarnas kompetens och undervisningsskicklighet. Då vi för vår del icke funnit motiv för den uppfattningen, att den föreslagna lönegradsplaceringen — med hänsyn till syftet med de olika tjänsternas inrättande — skulle vara för hög, anse vi oss icke böra motsätta oss ett bifall i huvudsak till förslaget.

Vad vi här anført om skillnaden mellan nu utgående och tilltänkta löner föranleder oss dock föreslå, att facklärare och biträdande facklärare, i avvaktan på närmare erfarenhet om verkningarna av omorganisationen och om möjligheterna att förvärva för arbetsuppgifterna lämpliga personer som lärare, placeras i Eo-planen.

Skolstyrelsen ansluter sig till yrkesskolsakkunnigas uppfattning, att formella kompetenskrav ej böra uppställas för lärarbefattning. Ehuru väl vi funnit det önskvärt, att så kunnat ske — bland annat med hänsyn till de jämförelser ifråga om löneställning, som gjorts med lektorer, adjunkter och teckningslärare — ha vi dock ansett oss böra i stort sett godtaga de skäl skolstyrelsen anført för sin ståndpunkt. Ifråga om avdelningsföreståndaren för teckningslärarinstitutet synas dock vissa krav på formell kompetens nödvändiga. Den, som skall leda utbildningen av landets teckningslärare, bör först och främst ha förvärvat kompetens för befattning som teckningslärare vid högre allmänt läroverk och därutöver den kompetens, som kan göra honom skickad för ifrågavarande synnerligen viktiga uppgift. Att uppställa klart avgränsade formella krav på denna ytterligare kompetens är dock vanskligt. En väg vore att fordra kvalificerade betyg i teckningslärarexamen, i likhet med vad som sker i fråga om vissa lektorstjänster vid tekniska läroverk, där fordran uppställs på betyget AB i vissa ämnen i civilingenjörsexamen. Oavsett vilka krav på formella meriter som uppställas, bör man av innehavaren av tjänsten som föreståndare för teckningslärarinstitutet fordra, att han besitter den erfarenhet och vidsyn samt de pedagogiska insikter, som måste anses vara en nödvändig förutsättning för att han skall kunna på ett tillfredsställande sätt leda verksamheten vid institutet.

I övrigt ha vi ansett oss böra biträda skolstyrelsens förslag i vad det avser löneställning m. m. för skolans lärarpersonal.

Remissyttranden.

Styrelsens för Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och teckningslärarnas riksförbunds yttranden gå i tillstyrkande riktning.

Teckningslärarnas riksförbund har framhållit, att teckningslärarinstitutets föreståndare borde förordnas i likhet med läroverkens rektorer. Hans formella kompetens borde vara teckningslärarexamen med åtföljande väl vitsordad tjänstgöring.

Stadsfullmäktige i Stockholm ha anför.

Stadsfullmäktige äro av den meningen, att löneplaceringen för facklärare och biträdande facklärare är ägnad att inge vissa betänkligheter. Med hänsyn till de skäl, som anförts av de sakkunniga, och då lärarkrafterna i stor utsträckning avses bli gemensamma för aftonskolan och dagskolan, för vilken staten bestrider avlöningskostnaderna, ha stadsfullmäktige dock icke velat motsätta sig förslaget genomförande under förutsättning att, såsom de sakkunniga förordat, facklärare och biträdande facklärare placeras i e. o.-planen. Då emellertid, enligt vad de sakkunniga uttala, löneförslaget komme att medföra löneförhöjningar, i vissa fall avsevärda sådana, för dem av skolans nuvarande lärare, som efter omorganisationen förordnades på befattning, närmast motsvarande deras nuvarande tjänst, synes böra undersökas möjligheterna av ett successivt genomförande av löneförslaget på så sätt, att de nya tjänsterna besättas endast i den mån fullt kvalificerade krafter stå till förfogande.

Statskontoret har anförst huvudsakligen följande.

Innan åtgärder vidtagas för omorganisation av tekniska skolan eller löne reglering för dess personal, bör i första hand tagas under allvarligt övervägande, om och i vad mån staten bör ställa sig som huvudman för den vid skolan bedrivna undervisningen. I detta avseende måste det anses klart, å ena sidan, att teckningslärarutbildningen är ett rent statligt intresse, samt, å andra sidan, att undervisningen i aftonskolan, som är en lärlingsskola, är en kommunal angelägenhet. Med aftonskolan är dagskolan såtillvida likställd, att den torde avse att föra fram eleverna till ungefär samma mått av teoretisk utbildning som aftonskolan. Enligt de av Kungl. Maj:t den 28 juni 1941 meddelade nu gällande bestämmelserna skall såväl aftonskolan som dagskolan »lämnas för de konstindustriella yrkena erforderlig undervisning». Dagskolan synes således närmast vara att jämföra med en verkstadsskola och bör följaktligen vara en kommunal anstalt. Den högre konstindustriella skolan, som enligt gällande bestämmelser skall meddela undervisning åt elever, vilka »behöva och kunna inhämta mer ingående kunskaper uti de i konstindustriellt hänseende viktiga läroämnena», torde kunna jämföras med en yrkesskola (se yrkesskolestadgan nr 706/1921). Då emellertid yrkeskurs med dagundervisning icke utan skolöverstyrelsens medgivande må utsträckas över längre tid än ett läroår om högst 30 veckor (§ 53), torde den nu 3-åriga undervisningen vid högre konstindustriella skolan med ett läsår om 36 veckor få anses tillgodose främst statliga intressen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts vill statskontoret icke resa invändningar mot att den högre konstindustriella skolan med teckningslärarinstitutet inrättas såsom en statlig undervisningsanstalt. Ämbetsverket förutsätter härvid, att afton- och dagskolorna anordnas i kommunal regi med bidrag av statsmedel allenast enligt de för lärlings- och verkstadsskolor gängse grunderna. Härigenom skulle i fråga om tekniska skolan tillämpas de principer beträffande yrkesutbildningen, som under de senaste årtiondena gällt i vårt land, vilket ur organisatoriska synpunkter och med hänsyn till konsekvenserna för statsverket måste anses vara av betydande vikt. Statskontoret vill i detta samman-

hang fästa uppmärksamheten vid att 1936 års yrkesskolsakkunniga upptogo detta problem till diskussion och därvid förordade, att aftonskolan skulle övertagas av Stockholms stad. Att de sakkunniga kommo till ett annat resultat beträffande dagskolan berodde uteslutande därpå, att eleverna i denna skola till stor del voro hemmahörande i landsorten. Då statsverket enligt särskilda grunder bidrager till undervisningen i kommunala yrkesundervisningsanstalter, synes dock det anförda skälet knappast tillräckligt bärande för att motivera, att kostnaderna för dagskolan till största delen skulle belasta statsverket och kommunen bidra allenast med kostnader för lokaler samt dessas uppvärmning, belysning och renhållning.

Statskontoret får fördenskull förorda, att frågan om huvudmannaskapet för tekniska skolans olika delar göres till föremål för ytterligare överväganden. Detta påkallas även därav, att en lönereglering för lärarpersonalen icke lär kunna genomföras enligt de i ärendet angivna principerna. I det föreliggande förslaget synes nämligen icke ha ägnats tillräcklig uppmärksamhet däråt, att de olika skolorna föra fram till skilda utbildningsmål, och att därför lärarnas kvalifikationer och löneförmåner icke rimligtvis kunna sättas lika. Det bör enligt ämbetsverkets mening icke ifrågakomma, att — såsom föreslagits — bereda lärare på lärlingsstadiet lön som adjunkt vid en tjänstgöringsskyldighet av allenast 24 veckotimmar. Erinras må, att ordinarie manlig lärare i teoretiskt ämne samt ordinarie manlig förste yrkeslärare vid Stockholms stads lärlings- och yrkesskolor åtnjuta lön av cirka
$$\left(5\,640 + \frac{65 \times 5\,640}{100} = \right)$$

9 300 kronor för år, motsvarande mellan 19 och 20 löneklassen i det statliga lönesystemet. Beaktas bör dock härvid, dels att läsåret vid stadens skolor omfattar 11 månader mot för närvarande vid aftonskolan cirka 7 och dagskolan omkring 9 månader, dels ock att tjänstgöringstiden är 46 veckotimmar (1 veckotimme teoriundervisning dock lika med 1 ½ veckotimme). Vid den fortsatta utredningen om huvudmannaskapet för skolan synes vidare ånyo böra upptagas till diskussion den av yrkesskolsakkunniga berörda frågan, om icke den högre konstindustriella skolan och teckningslärarseminariet i organisationshänseende kan på något sätt samordnas med konsthögskolan. Till jämförelse må erinras, att musiklärarutbildningen ansetts kunna anknytas till musikhögskolan. Slutligen måste statskontoret ånyo bestämt avråda från varje förlängning av undervisningstiden.

Under återopande av det anförda och med hänsyn till konsekvenserna får statskontoret därför hemställa, att förslaget icke lägges till grund för proposition i ämnet. Ehuru ämbetsverket sålunda måste ställa sig principiellt avvisande till de föreliggande organisations- och löneregleringsförslagen, har ämbetsverket likväl ansett sig böra — utöver vad nyss anförts — beröra de olika lönefrågorna.

Vad angår löneställningen för lärarna på det högre stadiet med teckningslärarinstitutet har statskontoret tidigare för den av 1936 års yrkesskolsakkunniga föreslagna konstfackskolan accepterat en placering i 23 lönegraden »dock endast under den förutsättningen att för dessa befattningshavare upprätthålles krav på en kompetens i möjligaste mån motsvarande vad som erfordras för erhållande av adjunktstjänst». I föreliggande utredning har skolstyrelsen föreslagit, att något annat kompetenskrav än skicklighet och lämplighet för tjänsten ej skulle uppställas. Vid sådant förhållande torde lärarna icke böra i lönehänseende jämföras med adjunkter. I fråga om den lönegradsplacering, som bör tillämpas, må erinras, att spörsmålet om lärarnas vid musikhögskolan

löneställning nyligen varit föremål för utredning, över vilken statskontoret avgivit utlåtande den 10 januari 1945. De ordinarie lärarna vid sagda högskola äro för närvarande hänfödda till 21 lönegraden men ha nu föreslagits erhålla en förbättrad löneställning. Lärartjänsterna vid teckningslärarinstitutet ävensom vid den högre konstindustriella skolan i övrigt synas i viss mån likställda med lärarbefattningarna vid musikhögskolan. Enligt vad under hand inhämtats understiga lektionerna vid tekniska skolan icke 50 minuter men pågå väl i vissa fall 55 à 60 minuter. Med hänsyn härtill torde för lärarna, därest undervisningsskyldigheten bestämmes till 24 veckotimmar, kunna övervägas en placering i samma lönegrad som musikhögskolans lärare, d. v. s. i lönegraden A 22. Enahanda löne- och pensionssystem som för dessa lärare torde i sådant fall böra tillämpas för lärarna vid tekniska skolan.

Vad angår de föreslagna förordnandetjänsterna må erinras, att statskontoret i sina tidigare utlåtanden ifrågasatt, huruvida det vid en omorganisation av skolans verksamhet kunde anses nödvändigt att tillsätta en särskild avdelningsföreståndare för ledningen av arbetet inom varje fackavdelning. Därest emellertid för någon eller några av avdelningsföreståndarna förordnandetjänster skulle anses böra inrättas, bör det vara angeläget, att bestämmelserna rörande dessa tjänster komma att så nära som möjligt överensstämma med dem som gälla för konsthögskolans lärare. Undervisningsskyldigheten synes därför böra fixeras till 16 veckotimmar samt för föreståndaren för teckningslärarinstitutet till 10 veckotimmar. För att icke syftet med tjänsterna — nämligen att vederbörande skall upprätthålla kontakten med sitt yrkesarbete — skall förfelas, bör föreskrivas, att läraren icke må åtaga sig ytterligare undervisning under mer än 2 eller högst 4 veckotimmar. För dylik tjänstgöring bör ersättning utgå enligt samma grunder som för timlärare. Förordnande bör som föreslagits meddelas för 10 år men förlängning synes icke böra medgivas.

Den icke-ordinarie lärarpersonalen skulle enligt förslaget omfatta tre olika lärarkategorier, nämligen föreläsare, speciallärare och timlärare men däremot icke några extra ordinarie lärare. I anledning härav får statskontoret föreslå, att en del av de ordinarie lärartjänsterna upptagas som extra ordinarie, varjämte må ifrågasättas, om icke speciallärarna skulle kunna avlönas som timlärare eller i undantagsfall som föreläsare.

Allmänna lönenämnden har i huvudsak anfört:

Beträffande kompetensfordringarna för lärarna vid tekniska skolan vill lönenämnden framhålla, att det förefaller lämpligt att, i enlighet med den av två sakkunniga uttalade meningen, uppställa särskilda kompetensfordringar för befattningen såsom teckningslärarinstitutets föreståndare, innefattande bland annat krav på avlagd teckningslärarexamen samt pedagogiska insikter.

Lärarnas vid tekniska skolan löneförhållanden skulle enligt förslaget ordnas så, att lönerna inordnas i det statliga lönesystemet. Då det i ärendet förutsetts, att staten och kommunen skulle gemensamt bidra till skolans uppehållande, synes enligt lönenämndens mening ett direkt inordnande under civila avlöningsreglementet av lärarbefattningarna vid skolan icke böra ske. Den för de olika befattningarna gällande löneställningen synes fördenskull böra avvägas så, att den kommer att motsvara vissa lönegrader i civila avlöningsreglementet.

Huvudlärarna inom envar av högre konstindustriella skolans 7 avdelningar skulle enligt förslaget anställas medelst förordnande för 10 år, med möjlighet till förlängning under ytterligare 5 år. Lönen skulle i likhet med vad som gäller beträffande vissa professorer vid konsthögskolan utgå med ett grundbelopp av

10 500 kronor, ungefärligen motsvarande lönen i 24 lönegraden 27 löneklassen. Av lönebeloppet skulle emellertid 1 500 kronor anses utgöra ersättning för hållande av en föreläsning i veckan samt samordnande av övrig undervisning inom facket. Å den övriga delen av grundlönen (9 000 kronor) skulle avdrag respektive tillägg ske med 6 procent för varje veckotimme, som under respektive överstege 15. Lönenämnden har tidigare, i utlåtande den 28 oktober 1939 över ett av 1936 års yrkesskolsakkunniga framlagt betänkande, ansett, att särskilda avdelningsföreståndarbefattningar icke borde inrättas utan att erforderliga arbetsuppgifter av hithörande slag skulle kunna mot särskilt arvode anförtros därför lämpade lärare vid skolan. Lönenämnden är alltjämt tveksam, huruvida tillräckliga skäl föreligga att inrätta särskilda huvudlärartjänster, på sätt i förevarande ärende föreslagits, men vill dock icke motsätta sig förslaget, därest dess realiserande kan anses utgöra en väsentlig förutsättning för meddelandet vid skolan av en så högklassig undervisning som möjligt. Beträffande det föreslagna systemet för huvudlärarnas avlönande får lönenämnden anförä, att detsamma torde kunna godtagas, dock närmast i vad det avser reduktion av lönen vid timantal understigande 15. Ökning av timantalet och därmed av lönen synes lönenämnden endast undantagsvis böra ifrågakomma beträffande nu avsedda huvudlärare. Vad slutligen lönebeloppet angår, finner sig lönenämnden böra förorda den minskningen i förhållande till förslaget, att beloppet bestämmes till 10 000 kronor, oavsett rörligt tillägg och kristillägg. Den del av grundlönen, å vilken avdrag skulle ske vid timantal understigande 15, skulle således komma att utgöra (10 000 — 1 500 =) 8 500 kronor.

Avdelningsföreståndaren för teckningslärarinstitutet torde i enlighet med det nyss anförda böra erhålla en grundlön av 10 000 kronor. Lönenämnden förutsätter, att denne föreståndares avlöning icke undergår ändring vid varierande undervisningsskyldighet utan att densamma utgår med ett fast belopp, utgörande gottgörelse för dels bestridande av undervisning under lägst 10 veckotimmar, dels övervakning av elevernas museistudier, dels ock handledning vid elevernas undervisningsövningar.

Föreståndarbefattningen vid konstindustriella dagskolan skulle enligt förslaget bibehållas. Enligt vad lönenämnden inhämtat, innebär förslaget, att denne föreståndare skulle utöver avlöning såsom facklärare åtnjuta särskilt arvode av 1 200 kronor för år. Häremot har lönenämnden icke funnit anledning till erinran.

Facklärare, till antalet 26, och biträdande facklärare, till antalet 7, skulle avlönas enligt lönegrad A 23 respektive A 20. Full lön skulle utgå vid 24 veckotimmars tjänstgöring, och avdrag respektive tillägg å lönen skulle ske med 4 procent för varje felande respektive överskjutande veckotimme. Beträffande antalet föreslagna facklärartjänster vill lönenämnden anförä, att detsamma förefallit lönenämnden väl högt, varför nämnden ifrågasätter, om icke vissa av dessa tjänster kunna inrättas såsom biträdande facklärartjänster. Detta synes motiverat även med hänsyn till det låga timantalet å vissa av dessa tjänster. I fråga om lönegradsplaceringen kan lönenämnden icke förorda högre löneställning än enligt lönegraden A 22 för facklärartjänsterna. Med avseende å de biträdande facklärartjänsterna, vilka i medeltal beräknats skola erhålla en undervisningsskyldighet av allenast $11\frac{3}{4}$ veckotimmar, finner sig lönenämnden icke kunna förorda löneställning såsom ordinarie utan anser, att dessa tjänster böra vara arvodestjänster eller möjligen i något fall inrättas såsom extra ordinarie. Vad slutligen angår det föreslagna systemet för avlö-

ningens beräkning, vill lönenämnden fästa uppmärksamheten vid, att det högsta förutsatta timantalet för facklärare utgör 20, varför ökning av lönen vid tjänstgöring utöver 24 veckotimmar icke synes bli aktuell. Variationsmöjligheterna beträffande lönebeloppet torde fördenskull närmast böra avse minskning av lönen vid lägre timantal än 24. Minimitimtalet för ordinarie facklärare torde i anslutning till vad lönenämnden förut anfört böra jämkas uppåt, förslagsvis till lägst 12 veckotimmar. I övrigt torde förslaget beträffande facklärare kunna biträdas.

Lönenämnden har i det föregående ansett sig kunna i fråga om huvudlärare och facklärare vid tekniska skolan godtaga ett system för avlöningens beräkning, enligt vilket densamma utgår med fullt belopp vid visst timantal och reduceras med viss procent för varje felande veckotimme. Lönenämnden vill emellertid erinra, att 1941 års lärarlönesakkunniga för närvarande ha under övervägande frågan om lönesystem för övningslärare vid det statliga och kommunala undervisningsväsendet. Då det beträffande tekniska skolan föreslagna lönesystemet utformats efter mönster av det för de statliga övningslärarna för närvarande gällande, kunde i och för sig ifrågasättas att icke i fråga om tekniska skolan nu binda sig för ett lönesystem, som möjligen beträffande andra läroanstalter framdeles kan komma att avlösas av ett annat. Lönenämnden har emellertid ansett, att tillräckliga skäl icke föreligga att på denna grund motsätta sig det nu framlagda principförslaget beträffande tekniska skolan. Det synes likväl lämpligt att i samband med genomförandet av detta förslag föreskriva skyldighet för de ordinarie lärare, å vilka de nya bestämmelserna skulle bli tillämpliga, att underkasta sig ändrade bestämmelser i fråga om grunderna för avlöningens beräkning.

Skolöverstyrelsen har anfört:

Styrelsen har föreslagit, att den nuvarande befattningen som föreståndare för konstindustriella dagskolan skulle bibehållas. Överstyrelsen anser lämpligare, att en tillsynslärare i stället förordnas, varvid, då rektorstjänsten har manlig innehavare, tillsynsläraren bör vara kvinna och tvärtom. Arvodet till tillsynsläraren bör beräknas till 360 kronor. Arvodet å 1 200 kronor till föreståndaren för konstindustriella dagskolan skulle i så fall inbesparas.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har anfört huvudsakligen följande.

Överstyrelsen, som finner det angeläget, att organisationen av tekniska skolan och undervisningen vid densamma bli föremål för genomgripande förbättringar, kan i väsentliga avseenden giva sin anslutning till det av skolans styrelse nu framlagda förslaget. Överstyrelsen tillstyrker alltså, att en omorganisation företages efter i huvudsak de i förslaget angivna riktlinjerna samt att denna omorganisation genomföres snarast möjligt.

Följande erinringar gentemot förslaget anser överstyrelsen sig böra framställa.

De ifrågasatta sju huvudlärartjänsterna torde tills vidare ej böra inrättas på av styrelsen föreslaget sätt. Man torde först böra undersöka, huruvida icke huvudlärarnas arbetsuppgifter kunna fullgöras av därför lämpade förtjänta facklärare med viss nedsatt undervisningsskyldighet, vilket ur kostnadssynpunkt vore att föredraga. Skulle denna väg ej visa sig framkomlig, kan styrelsens förslag upptagas till förnyad prövning. Skulle åter särskilda huvudlärartjänster redan nu inrättas, och det sedan visar sig, att det varit mera välbetänkt att uppehålla huvudlärarnas undervisningsskyldighet genom fack-

lärare, torde en ändring av det införda systemet vara betydligt svårare. Överstyrelsen föreslår därför, att befattningarna som huvudlärare tills vidare skola uppehållas av facklärare och vara förenade med ett arvode, som i varje särskilt fall må bestämmas av styrelsen med iakttagande av att för sagda ändamål ej må disponeras mer än i medeltal 1 000 kronor per avdelning. Förordnande som huvudlärare torde böra meddelas av skolans styrelse och avse en tid av till en början högst tre år. Undervisningsskyldigheten för facklärare, som uppehåller huvudlärarbefattning, bör efter överstyrelsens prövning kunna nedsättas till lägst 16 veckotimmar. Genomförandet av detta förslag förutsätter en utökning av antalet facklärartjänster med sju från 26 till 33.

Teckningslärarinstitutets föreståndare bör erhålla en lön ungefär motsvarande den av skolstyrelsen föreslagna, men någon anledning att jämställa honom med professor vid konsthögskolan synes icke föreligga. Han bör därför placeras i lönegrad A 24 och i analogi med vad som skett vid inplacering av vissa rektorer i lönegrad hänföras till högsta löneklassen, alltså 27. Han torde vidare böra förordnas på högst fem år varje gång. Någon anledning ifrågasätta, att förordnande ej skall kunna förnyas efter 15 år synes ej föreligga. Det torde tvärtom vara av värde för undervisningen vid teckningslärarinstitutet, om en för uppdraget som föreståndare väl skickad person kan tillåtas utöva sin verksamhet under längre tid.

Överstyrelsen finner i likhet med skolöverstyrelsen, att de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma den föreslagna föreståndaren för dagskolan (arvode 1 200 kronor), böra kunna handläggas av en tillsynslärare, förordnad på förslagsvis fem år mot enahanda arvode, som utgår till tillsynslärare vid samläroverk, eller 360 kronor för år. Förordnande för tillsynslärare bör i tiden sammanfalla med förordnande för rektor och bör därvid, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, iakttagas att, då rektorsbefattningen har manlig innehavare, tillsynsläraren bör vara kvinna och tvärtom.

Överstyrelsen finner ej anledning till erinran mot det föreslagna timlärararvodet, då fråga icke är om allmänna skolämnena. Däremot synes det skäligt, att för undervisning i sådana ämnen arvode utgår med belopp, motsvarande timlärararvodet vid tekniska läroverk i »andra ämnen» eller, med hänsyn tagen även här till det kortare läsåret, högst 273 kronor. Det torde böra tillkomma överstyrelsen att avgöra, vilka ämnen som skola hänföras till de båda grupperna.

Då frågan om antalet erforderliga ordinarie tjänster synes böra bli föremål för utredning, vill överstyrelsen, med instämmande i vad de sakkunniga här om anført, föreslå, att befattningarna som facklärare och biträdande facklärare tills vidare uppföras på extra ordinarie stat i avvaktan på närmare erfarenhet om verkningarna av omorganisationen och om möjligheterna att förvärva för arbetsuppgifterna lämpliga personer som lärare.

B. Övrig personal.

Skolstyrelsens utredning och förslag.

Skolstyrelsen har anført:

N u v a r a n d e f ö r h å l l a n d e n.

Vid skolan finnes för närvarande, förutom rektor, anställd följande personal mot nedan angivna löneförmåner.

1 styrelsens sekreterare	kronor	1 440
1 kassaförvaltare	»	1 080

1 kanslist och rektors sekreterare	kronor	4 200
1 bibliotekarie	»	2 040
1 föreståndare för Martinska bildsamlingen	»	750
1 maskinist	»	2 025
		+ fri bostad
1 extra maskinist under eldningssäsongen	»	1 905
1 portvakt	»	340
		+ fri bostad
1 portvakt	»	340
		+ fri bostad
1 vaktmästare, helårsanställd	»	2 225
1 vaktmästare, »	»	2 225
1 vaktmästare, delårsanställd	»	1 670
	kronor	20 240
Dyrtidstillägg 44 %	»	8 906
Kristillägg 20,48 %	»	4 145
		<hr/>
		Summa kronor 33 291.

Av arvudet till styrelsens sekreterare är 500 kronor överfört till kanslisten och rektors sekreterare, vilkens lön således utgår med 4 700 kronor.

Yrkesskolsakkunnigas förslag.

1936 års yrkesskolsakkunniga ha föreslagit följande tjänster:

- 1 rektor E 13
- 1 kamrerare A 20
- 1 kanslibiträde A 7, halvtid
- 1 bibliotekarie A 24
- 1 kanslibiträde A 7, halvtid
- 1 förste maskinist och eldare A 7
- 1 andre maskinist och eldare A 5
- 1 förste vaktmästare A 7
- 1 vaktmästare A 5
- 1 laboratorievaktmästare A 7
- 1 skolläkare

Skolstyrelsens förslag.

I likhet med 1936 års yrkesskolsakkunniga föreslår styrelsen, att rektorstjänsten skall hänföras till avlöningsgrupp I för rektor vid tekniskt läroverk (= E 13). Enligt styrelsens uppfattning bör rektor under övergångstiden vara befriad från undervisningsskyldighet men sedermera övertaga viss tjänstgöring.

Styrelsen anser vidare att för skolans administration tarvas utöver en heltidsanställd rektor ett flertal andra tjänstemän. Den administration, som erfordras för skolans skötsel, är redan nu betydligt mer krävande än vid ett vanligt läroverk och torde efter omorganisationen bli än mer omfattande. Skolan kommer att uppdelas i tre olika skolor, av vilka den ena dessutom har såväl dag- som aftonlinje, varjämte de olika skolorna var för sig uppdelas i olika avdelningar. I viss mån kommer dessutom ökat arbete att krävas för redovisning och uppdelning mellan statliga och kommunala medel. I detta sammanhang bör framhållas, att delar av skolan ha sitt arbete förlagt till verkstäder, som i sin ordning kräva ständigt återkommande materialinköp, vilka i vissa fall skola utdebiteras på eleverna. Skolans stora stipendiefonder, för närvarande med ett nominellt aktie- och obligationsvärde på cirka 820 000

kronor, tarva också ett omfattande arbete. Härtill kommer, att rektors tid i stor utsträckning tages i anspråk av att besvara muntliga och skriftliga förfrågningar från ungdom, som önskar vägledning i sitt yrkesval. Och vidare måste rektor hjälpa skolans elever så att de erhålla praktik ävensom i viss mån bistå dem vid platsanskaffning efter avslutade studier.

Med den karaktär av centralanstalt för Sveriges konsthantverkliga och konstindustriella utbildning samt för teckningslärarytbildningen, som skolan intager och än mer bör befästa, kommer styrelsens arbete att bli av omfattande slag. På styrelsen torde ock ankomma att, förutom nu verkställt utredningsarbete för omorganisationen, sedermera fullfölja detta vid utformande av skolans program för ständigt vidmakthållande av en aktuell och levande organisation.

På grund av vad här anförts och med erfarenheter från nuvarande verksamhet vill styrelsen föreslå, att till styrelsens förfogande fortfarande ställas sekreterare och kassaförvaltare samt att å kansliet anställas en registrator och ett kanslibiträde.

För sekreterare beräknas ett arvode å 1 000 kronor samt för kassaförvaltare ett arvode å 1 800 kronor. Härutöver torde erfordras anslag för annan icke ordinarie personal (förslagsvis 500 kronor).

Den föreslagna registratorsbefattningen skulle ersätta den nu befintliga tjänsten som kanslist och rektors sekreterare. Denne, som förutom registratorsgöromålen jämväl skall biträda rektor i kansliarbetet samt kunna självständigt sköta korrespondens och övriga kontorsgöromål, torde böra placeras i lönegrad A 14. För att ej giva nuvarande innehavaren, vilken varit anställd sedan 1931, sämre löneställning än han för närvarande åtnjuter bör han placeras i löneklass 17. Kanslibiträdet bör placeras i lönegrad A 7.

För bibliotekets skötsel ha yrkesskolsakkunniga föreslagit en bibliotekarie med heltidstjänstgöring i lönegrad A 24 samt ett halvtidsanställt kanslibiträde i lönegrad A 7. Skolstyrelsen anser, att innehavaren av bibliotekariebefattningen bör ha den höga kompetens, som angivits av de sakkunniga, men torde tjänsten tills vidare kunna uppehållas som halvtidstjänst. Till förstärkning av bibliotekets arbetskrafter bör anvisas ett visst årligt anslag för anställande av lämpliga biträden under skolterminerna. Skolstyrelsen föreslår därför anställande av en bibliotekarie mot arvode, motsvarande halv lön enligt lönegrad A 24, löneklass 24, jämte häri inräknat rörligt tillägg och kristillägg (= 5 900 kronor), samt ett årligt anslag av 2 000 kronor som arvode för biblioteksbiträden. I bibliotekariens göromål skulle även ingå att handhava Martinska bildsamlingen samt museet, i den mån dettas olika inventarier icke äro anförtrödda i huvudlärarnas vård.

Så länge skolans värmeledning och därtill hörande anläggning äro av samma primitiva och svårskötta slag som för närvarande, erfordras för dess skötsel under eldningssäsongen en maskinist och ett biträde (eldare). Maskinisten bör vara årsanställd och ha bostad i fastigheten, biträdet däremot bör anställas endast per eldningssäsong. Som skolans värmeledning drives med högtrycksånga får styrelsen, under hänvisning till den kompetens som fordras för skötseln av sådan anläggning, föreslå, att tjänsten placeras i lönegrad A 8 och att innehavaren av densamma benämnas maskinist tillika reparatör. För biträdet beräknas ett årligt arvode av 2 600 kronor att utgå med visst belopp per månad under eldningssäsongen.

Skolan har tidigare haft två portvakter, men som en av portarna kan hållas stängd torde hädanefter endast behövas en portvakt. Vid beräkning av arvode till portvakten har förutsatts, att bestyret med trappstädning skulle

överflyttas på våningsstäderskorna, under det att portvakten skulle utföra städning av vestibul och nedre trappplan, tändning och släckning av trapplyse, öppning och stängning av porten samt i övrigt stå till disposition för mottagande av bud och lämnande av hänvisningar. Härför har beräknats ett arvode av 800 kronor.

Vid skolan torde erfordras tre vaktmästare. Av dessa torde förste vaktmästaren, som vid behov jämväl skall biträda å kansliet, böra placeras i lönegraden A 7. De övriga böra placeras i lönegraden A 5.

Det synes styrelsen vara erforderligt, att vid skolan anställs en skolläkare. Denne bör åtnjuta ett årligt arvode av 1 000 kronor.

Remissyttranden.

Skolöverstyrelsen har anfört:

I fråga om avlöningen åt rektor, som synes böra tillsättas av Kungl. Maj:ten genom förordnande på högst 6 år, anser överstyrelsen i överensstämmelse med sitt år 1939 avgivna yttrande, att lönen bör motsvara den avlöning, som tillkommer rektor vid tekniskt läroverk i avlöningsgrupp I. Undervisningstiden torde böra kunna bestämmas till minst 8 timmar per vecka, dock med rätt för överstyrelsen för yrkesutbildning att under omorganisationstiden medgiva nedsättning av undervisningsskyldigheten till 5 timmar per vecka.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har anfört:

Överstyrelsen vill framhålla, att den lösning av frågan om rektors avlöning, som beslutades av 1944 års riksdag, måste betraktas som ett provisorium och att rektor bör hänföras till avlöningsgrupp I för rektorer vid tekniska läroverk (lönegrad E 13).

Statskontoret har anfört:

För rektorn har förutsatts de avlöningsförmåner, som tillkomma rektor vid tekniskt läroverk i avlöningsgrupp I. I sitt utlåtande den 17 juni 1938 föreslog statskontoret en placering i avlöningsgrupp IV. Statskontoret saknar anledning frågå sin då uttalade mening.

Beträffande kanslipersonalen får statskontoret uttala, att, därest den föreslagna organisationen anses böra godtagas, bibliotekarien torde böra erhålla ett arvode av 4 500 å 5 000 kronor, ungefärligen motsvarande nu utgående ersättningar till bibliotekarien och föreståndaren för Martinska bildsamlingen (2 040 + 750 + 64: 48 procent å 2 790), samt registratorn placeras i lönegrad Eo 11 och erhålla personligt lönetillägg för mistade löneförmåner. Nyinrättande av en befattning som kanslibiträde anser sig statskontoret icke kunna förorda.

Vidkommande löneställningen för vaktmästarna vid tekniska skolan får statskontoret uttala, att — därest en förbättring av ifrågavarande befattningshavares löneställning skulle befinnas påkallad — avlöningen till en av vaktmästarna synes böra beräknas motsvara lönen i lönegrad Eo 7, medan för de båda övriga, vilka — enligt vad statskontoret under hand erfarit — uteslutande äro sysselsatta med vaktmästargöromål, ersättningen icke bör sättas högre än vad som regelmässigt utgår till befattningshavare med lön enligt lönegrad Eo 5, respektive Ex 5.

Allmänna lönenämnden har anfört:

Tekniska skolans rektor skulle enligt förslaget avlönas enligt lönegrad E 13, d. v. s. enligt 36 löneklassen. Lönenämnden har i utlåtande den 25 januari 1944 funnit vissa skäl tala för att med rektorstjänsten vid tekniska skolan

förenades en löneställning motsvarande den för de största tekniska läroverken bestämda (36 löneklassen) men har förklarat sig finna lämpligast, att man tills vidare i avvaktan på närmare erfarenhet icke ginge längre än till att bestämma en löneställning lika med den näst högsta gruppen av de tekniska läroverken (35 löneklassen). Då lönenämnden icke funnit tillräckliga skäl föreligga att frångå sin nämnda, helt nyligen uttalade uppfattning, förordar lönenämnden, att för rektorstjänsten vid tekniska skolan för närvarande bestämmes en löneställning enligt lönegrad E 12. Rektorsbefattningen förutsättes härvid skola tillsättas medelst förordnande på viss tid.

Vidkommande kanslipersonalen vid skolan finner lönenämnden det tveksamt, huruvida sekreterarbefattningen hos styrelsen bör bibehållas. Vad förslaget i övrigt beträffar, får lönenämnden, med hänsyn till att rektor synes böra ha ansvaret för skolans förvaltning samt med beaktande av kassarörelsens relativt ringa omfattning, för sin del förorda, att kassa- och registratörs göromålen sammanföras hos en befattningshavare, förslagsvis benämnd kansliskrivare och avlönad enligt lönegrad A 11. Denna befattningshavare torde även kunna medhinna vissa mera kvalificerade skrivgöromål. I övrigt synes anslag böra beräknas för avlönande av erforderlig skrivbiträdeshjälp.

Med hänsyn till bibliotekets relativt begränsade storlek kan lönenämnden icke för närvarande biträda förslaget, att bibliotekariearvodet skulle bestämmas att motsvara halv avlöning enligt lönegrad A 24, vilket skulle innebära ett arvode av omkring 5 900 kronor (för närvarande 3 345 kronor, inberäknat dyrtids- och kristillägg). Arvodet synes lönenämnden icke för närvarande böra sättas högre än till 4 000 kronor i ett för allt.

Med avseende å de tre vaktmästarna har lönenämnden inhämtat, att ingen av dem har att syssla med värmeanläggningen och dess skötsel samt att vanliga vaktmästargöromål åvila åtminstone två av dem. Lönenämnden förordar för sin del en löneställning för ifrågakvarande befattningshavare lika med respektive A 7, A 5 och Eo 5.

C. Kostnadsberäkning.

Skolstyrelsen har sammanfattningsvis beräknat anslagsbehovet för avlöningar (normalstat) efter skolans fullständiga omorganisation på följande sätt.

Avlöning till rektor	15 030	
Avlöning till lärare:		
huvudlärare	73 500	
teckningslärarinstitutets föreståndare	10 500	
facklärare	148 954	
biträdande facklärare	25 851	258 805
Avlöningar till tjänstemän	23 715	297 550
Arvoden till lärare:		
föreståndare för dagskolan	1 200	
föreläsare och speciallärare	29 070	
timlärare	96 799	127 069
Arvoden till tjänstemän	15 600	142 669
Rörligt tillägg (15 %)		43 998

Summa avlöningar 484 217.

Beträffande skolstyrelsens förslag till avlöningsstat för budgetåret 1945/46 torde få hänvisas till redogörelsen å sid. 58 ff.

Beträffande personalens anställnings- och avlöningsförhållanden går, såsom den lämnade redogörelsen givit vid handen, det nu föreliggande förslaget ut på genomgripande förändringar.

Lärarpersonalen vid tekniska skolan skulle enligt förslaget bestå av huvudlärare, facklärare, biträdande facklärare, föreläsare, speciallärare och timlärare. Häremot har jag intet att erinra. I fråga om lärarnas löneställning böra emellertid vissa jämkningar av förslaget vidtagas. Härtill återkommer jag i det följande.

Skolstyrelsen har föreslagit, att huvudlärarna, facklärarna och de biträdande facklärarna, liksom rektor och vissa tjänstemän samt maskinisten och vaktmästarna, skulle inplaceras under de statliga avlöningsreglementena och sålunda, bland annat, komma i åtnjutande av statlig pension. Beträffande de lärare, som äro anställda i dagskolan och de högre skolorna, torde icke vara något att erinra mot detta förslag. Det kan däremot vara tveksamt, huruvida lärarna i aftonskolan böra inplaceras i det statliga lönesystemet. Stockholms stad skall enligt det framlagda förslaget till fördelningen av kostnaderna mellan staten och staden svara för den lärarna i aftonskolan tillkommande bruttolönen. Då staden sålunda skall till statskassan inleverera, bland annat, ett belopp motsvarande de pensionsavdrag, lärarna äro skyldiga att vidkännas, kommer staden att i motsats till vad för närvarande gäller bidra till lärarnas pensionering. Med hänsyn härtill vill jag, under erinran om de stora svårigheter som varit förenade med att finna en lämplig form för omorganisation av denna läroanstalt, förorda, att jämväl lärarna vid aftonskolan inplaceras i det statliga lönesystemet. Detta bör även gälla rektor och vissa tjänstemän samt maskinisten och vaktmästarna ävensom teckningslärarinstitutets föreståndare.

Jag övergår nu till att behandla de olika befattningshavarnas löneställning.

Rektor. Beträffande frågan om den lönegrupp, vartill rektorsbefattningen skulle hänföras, ha meningarna varit delade. Skolstyrelsen har för sin del föreslagit, att rektor i avlöningshänseende skulle jämnställas med rektor vid tekniskt läroverk och därvid hänföras till lönegrupp I, och till denna uppfattning ha skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning anslutit sig. Statskontoret har däremot förordat inplacering i lönegrupp IV, oaktat intet av de tekniska läroverken numera tillhör denna lönegrupp. Allmänna lönenämnden har, ehuru den ansett vissa skäl tala för att tjänsten hänföres till grupp I, dock tillstyrkt en inplacering tills vidare i grupp II. Vid övervägande av de olika förslagen har jag ansett mig böra förorda den av lönenämnden anvisade lösningen och tillstyrker sålunda, att skolans rektor erhåller avlöning som rektor vid tekniskt läroverk i lönegrupp II (= lönegraden E 12). Beträffande rektors undervisningsskyldighet har föreslagits, att den skulle bestämmas till minst 8 veckotimmar, med rätt för överstyrelsen för yrkesutbildning att under övergångsåren medge nedsättning av antalet veckotimmar. Häremot har jag intet att erinra.

Huvudlärare. Enligt förslaget skulle vid läroanstalten anställas sju

huvudlärare, vilka skulle uppehålla undervisning i vederbörande fackavdelnings huvudämne samt i övrigt samordna undervisningen inom övriga till avdelningen hörande ämnen. De skulle rekryteras bland framstående yrkesmän och anställas medelst förordnande på 10 år, med möjlighet till förlängning under ytterligare 5 år. Lönen skulle i enlighet med vad som gäller beträffande vissa professorer vid konsthögskolan utgå med ett grundbelopp av 10 500 kronor, ungefärligen motsvarande lönen i 24 lönegraden, 27 löneklassen av A-planen i civila avlöningsreglementet. Dessutom skulle de i tillämpliga delar åtnjuta de förmåner, som tillkomma en tjänsteman i nämnda lönegrad. Å grundbeloppet skulle alltså utgå rörligt tillägg och kristillägg. Full lön skulle utgå vid en tjänstgöring av 16 veckotimmar, varav 1 skulle vara föreläsningstimme. Av grundbeloppet skulle 1 500 kronor anses utgöra ersättning för hållande av en föreläsning i veckan. Å den återstående delen av grundlönen (9 000 kronor) skulle avdrag respektive tillägg ske med 6 procent för varje veckotimme, tjänstgöringen understeg respektive översteg 15 veckotimmar. Allmänna lönenämnden har ansett, att grundbeloppet borde minskas med 500 kronor till 10 000 kronor. Överstyrelsen för yrkesutbildning åter har uttalat, att man, innan huvudlärartjänster inrättades på av skolstyrelsen föreslaget sätt, först borde undersöka, om ej huvudlärarnas arbetsuppgifter kunde fullgöras av därför lämpade facklärare. Dessa skulle härför åtnjuta ett särskilt arvode, vars storlek bestämdes av skolstyrelsen. Härvid skulle iakttagas, att för sagda ändamål ej finge disponeras mer än i medeltal 1 000 kronor per avdelning eller sålunda tillhoppa högst 7 000 kronor för år. Förordnande borde meddelas av skolstyrelsen och avse en tid av till en början högst tre år. Statskontoret har uttalat, att förordnande för huvudlärare ej borde förlängas utöver tio år. Och vidare borde lärarna enligt statskontorets förmenande ej äga rätt åtaga sig tjänstgöring utöver 16 veckotimmar under mer än 2 eller högst 4 veckotimmar. För dessa överskjutande veckotimmar borde utgå timlärararvode.

Den i ärendet verkställda utredningen har övertygat mig om att det är av synnerlig vikt för skolan, att de föreslagna huvudlärartjänsterna inrättas. För en läroanstalt, som har till uppgift att giva ungdom utbildning i de konsthantverkliga och konstindustriella yrkena, måste det vara av största värde att ha tillgång till högt kvalificerade yrkesmän, som i sin dagliga gärning ha kontakt med det praktiska livet. Jag förordar därför, att huvudlärartjänster inrättas i enlighet med skolstyrelsens förslag. För att ej syftet med tjänsterna skall förfelas böra lärarna ej äga rätt att åtaga sig tjänstgöring utöver 16 veckotimmar. Den dessa lärare åvilande minimitjänstgöringen bör utgöra 9 veckotimmar. Förordnande för huvudlärare bör meddelas för en tid av tio år. Kungl. Maj:t bör kunna medgiva förnyelse av förordnandet för en tid av högst fem år, dock allenast under förutsättning att dylik förlängning finnes vara av synnerlig vikt för skolans verksamhet. I fråga om huvudlärarnas löneställning ansluter jag mig till lönenämndens förslag, att den oreducerade lönen vid en undervisningsskyldighet av 16 veckotimmar, varav 1 obligatorisk

föreläsningstimme per vecka, skall utgöra 10 000 kronor. Vad beträffar grunderna för lörens beräkning, därest tjänstgöringen icke uppgår till 16 veckotimmar, vill jag framhålla, att det för utformningen av de bestämmelser angående avdrag vid tjänstledigheter samt pensionsbestämmelser, som böra bringas i tillämpning å ifrågavarande befattningshavare, synes vara erforderligt, att minskningsfaktorn bestämmes i direkt relation till lönen vid 16 veckotimmars undervisningsskyldighet. För egen del vill jag föreslå, att minskningen bestämmes till $\frac{1}{16}$ av den oreducerade lönen, som enligt vad jag nyss förordat skulle utgöra 10 000 kronor.

Rörande de krav, som böra ställas på innehavarna av ifrågavarande befattningar samt i fråga om sättet för tjänsternas tillsättande, vill jag framhålla följande. Det är av avgörande betydelse, att befattningarna tillsättas med verkligt kvalificerade krafter. Att härutinnan uppställa några bestämda kompetenskrav är knappast görligt. Jag måste därför inskränka mig till att understryka, att höga krav böra ställas på befattningshavarna. Jag vill härvid framhålla, att en förutsättning för att de skola kunna fylla sin uppgift synes mig vara, att de äro i sina bästa år och representera konstriktningar, som intaga en ledande och inspirerande ställning i vårt konsthantverk. Till innehavare av befattningarna böra icke, såvida ej synnerliga skäl till annat föranleda, utses personer, som fyllt 50 år. Befattningarna böra tillsättas av Kungl. Maj:t, sedan förslag uppgjorts av särskilt tillkallade sakkunniga och sedan överstyrelsen för yrkesutbildning avgivit yttrande i ärendet. De sakkunniga, som böra vara tre till antalet, böra lämpligen utses, en av styrelsen för konstfackskolan, en av styrelsen för svenska slöjdföreningen och en av konstakademien. Finnes ingen kompetent sökande till ledig befattning bör den tills vidare uppehållas genom vikarie.

Teckningslärarinstitutets föreståndare. Teckningslärarinstitutets föreståndare skulle enligt skolstyrelsens förslag i avlöningshänseende jämsställas med huvudlärarna, dock med den skillnaden att rätt till full lön skulle inträda redan vid en tjänstgöring av lägst 10 veckotimmar. Allmänna lönenämnden har tillstyrkt en grundlön för föreståndaren av 10 000 kronor om året och därvid förutsatt, att avlöningen icke skulle undergå förändring vid varierande undervisningsskyldighet utan utgå med ett fast belopp, utgörande gottgörelse för dels bestridande av undervisning under lägst 10 veckotimmar, dels övervakning av elevernas museistudier, dels ock handledning vid elevernas undervisningsövningar. Överstyrelsen för yrkesutbildning har ej funnit anledning att jämsställa denne föreståndare med professorerna vid konsthögskolan. Föreståndaren borde enligt överstyrelsens mening erhålla en lön, ungefär motsvarande den av skolstyrelsen föreslagna. Befattningen borde därför placeras i lönegraden A 24, löneklassen 27. Föreståndaren borde förordnas för en tid av fem år och förordnandet borde kunna förnyas. Teckningslärarnas riksförbund har som sin åsikt uttalat, att föreståndaren borde förordnas i likhet med läroverkens rektorer. De sakkunniga ha uttalat, att föreståndaren borde ha för-

värvat kompetens för befattning som teckningslärare vid högre allmänt läroverk och därutöver ha särskilda kvalifikationer för ifrågavarande uppgift. Att uppställa klart avgränsade formella krav, utöver teckningslärareexamen, vore dock vanskligt. Men man borde av innehavaren av tjänsten fordra, att han besutte den erfarenhet och vidsyn samt de pedagogiska insikter, som måste anses vara en nödvändig förutsättning för att kunna på ett tillfredsställande sätt leda verksamheten vid institutet. Jag ansluter mig till de av de sakkunniga sålunda framlagda synpunkterna och vill särskilt understryka, att jag anser det vara av stor vikt att till ifrågavarande befattning förvärva en person med höga konstnärliga och pedagogiska kvalifikationer. Med hänsyn till den ställning, som föreståndaren för teckningslärarinstitutet kommer att intaga, föreslår jag, att befattningen inplaceras under E-planen i civila avlöningsreglementet. Den torde därvid böra placeras i lönegraden E 1. Förordnande torde böra meddelas för viss tid, högst sex år. Då de administrativa uppgifter, som komma att åvila föreståndaren, komma att vara jämförelsevis begränsade, bör dennes undervisningsskyldighet i gengäld vara relativt omfattande. Jag förordar därför, att den bestämmes till 12—14 veckotimmar.

Konstindustriella dagskolans föreståndare. Skolstyrelsen har funnit det önskvärt, att det nuvarande arvodet å 1 200 kronor till föreståndaren för den konstindustriella dagskolan bibehålles, medan skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning ansett ett arvode på 360 kronor för en tillsynslärare tillräckligt. Jag ansluter mig till skolöverstyrelsens och överstyrelsens för yrkesutbildning förslag i denna del och anser mig förty endast kunna förorda ett arvode av 360 kronor till en tillsynslärare. Tillsynslärarybefattningen bör i allmänhet innehavas av kvinnlig lärare, då rektor är man, och av manlig lärare, därest rektor är kvinna.

Facklärare. Enligt skolstyrelsens förslag skulle facklärarytjänster inrättas till ett antal av 26. Dessa lärare skulle erhålla adjunktslön och sålunda placeras i lönegraden A 23. Full lön skulle utgå vid 24 veckotimmars tjänstgöring. Minimitjänstgöringen skulle utgöra 9 veckotimmar. Å lönen skulle tilläggas eller avdragas 4 procent för varje timme, tjänstgöringen komme att överstiga eller understiga 24 veckotimmar. Formella kompetensfordringar skulle på grund av de speciella förhållandena ej uppställas för tjänsterna. Enligt förslaget skulle av de 26 facklärarna 7 undervisa vid högre konstindustriella skolan och teckningslärarinstitutet, 7 vid dagskolan och 12 vid aftonskolan, av vilka sistnämnda 4 skulle meddela undervisning jämväl vid dagskolan. Statskontoret har ansett, att lärarna på det högre stadiet borde placeras i lönegraden A 22 och de övriga erhålla lägre löneställning. Statskontoret har därvid särskilt understrukt, att ämbetsverket ej kunde acceptera en placering i 23 lönegraden, om ej i huvudsak samma kompetens som för adjunktstjänstfordrades. Allmänna lönenämnden, som förordat placering av tjänsterna i lönegraden A 22, har därvid ifrågasatt, om icke antalet facklärarytjänster kunde något minskas och ersättas med biträdande facklärarytjänster. Enligt lönenämndens förmenande borde vidare minimitjänstgöringen faststäl-

las till 12 veckotimmar. De sakkunniga och överstyrelsen för yrkesutbildning ha hemställt, att facklärartjänsterna tills vidare måtte inrättas som extra ordinarie och därvid placeras i lönegraden Eo 23. Stockholms stadsfullmäktige ha förutsatt, att tjänsterna uppfördes på extra ordinarie stat. Jag anser mig icke kunna förorda, att ifrågavarande lärarbefattningar placeras högre än i 22 lönegraden. Härvid bör en differentiering företagas, så att vissa tjänster placeras på ordinarie stat och vissa på extra ordinarie. Därvid böra samtliga lärartjänster i aftonskolan i enlighet med stadens förslag inrättas såsom extra ordinarie. Vidare bör tillses, att vid tekniska skolan åtminstone tills vidare icke finnes mer än en ordinarie lärartjänst i varje undervisningsämne. Och slutligen böra facklärartjänster i ämnen av mindre centralt intresse placeras såsom extra ordinarie. Med inrättande av den för högre konstindustriella skolan upptagna facklärartjänsten i verkstadsarbete för möbelritare anser jag böra tills vidare anstå. Undervisningen i detta ämne torde nämligen, om sådan överhuvud blir aktuell under nästa budgetår, kunna bestridas av timlärare. I enlighet med vad jag sålunda anfört förordar jag inrättande av 25 facklärartjänster. Den av mig förordade lönegradsplaceringen och undervisningens beräknade omfattning vid tjänsterna framgå av följande sammanställning.

Aftonskolan Eo 22		Dagskolan			Högre skolan		
Siffrorna inom parentes angiva de timmar, som vederbörande därutöver undervisar i dagskolan		A 22	Eo 22		A 22	Eo 22	
Linearritning	v.t. 18	Linearritning	v.t. 24	Målning . . .	v.t. 24	Figurteckning	v.t. 18
Frihandsteckning	16	Frihandsteckning . .	24	Modellering	13	Målning . . .	12
Figurteckning	8 (12)	Fackstudier	8			Fackteckning VII . .	20
Skrift och heraldik . .	8 (8)	» visst fack min. . .	8				
Fackstudier allmänt . .	8	Konstsömnad . . .	8				
visst fack . .	8	Fackteckning . . .	8				
Möbelritning	8 (10)	Vävning . .	11				
Målning . . .	14	Fackteckning . . .	8				
Modellering .	12						
Dekorativ målning . .	11						
Konstsömnad	6						
Fackteckning	3						
Vävning . .	8						
Fackteckning	2						
Keramik . . .	4 (11)						
S:a veckot.	134 (41)		99		37		50
							34

Jag förordar alltså inrättande av 8 facklärartjänster i lönegraden A 22 och 17 facklärartjänster i lönegraden Eo 22. Var och en av tjänsterna bör omfatta det eller de ämnen, som för tjänsten angivits i nyssnämnda sammanställning. Hinder synes dock icke böra möta mot att tjänstinnehavaren, därest han därtill äger kompetens, påtager sig undervisning jämväl i fackämne, som icke är förenat med tjänsten. Beträffande lönens beräkning ansluter jag mig till skolstyrelsens förslag, att full lön skall utgå vid 24 veckotimmars tjänstgöring. Undervisningsskyldigheten torde böra utgöra lägst 9 veckotimmar och högst 24 veckotimmar. Minskning av det för vederbörande löneklass och ortsgrupp gällande lönebeloppet bör i huvudsaklig överensstämmelse med skolstyrelsens förslag ske med $\frac{1}{24}$ för varje veckotimme, varmed undervisningsskyldigheten understiger 24 veckotimmar. Meddelar tjänstinnehavaren undervisning i fackämne, som icke är förenat med tjänsten, torde undervisningen, i den mån den faller inom sistnämnda veckotimtal, i lönehänseende böra likställas med undervisning, som fullgöres i ämne, som ingår i tjänsten. Därest läraren bestrider mer än 24 veckotimmars undervisning vid läroanstalten, bör ersättning för överskjutande veckotimtal utgå enligt för timlärare gällande grunder och det överskjutande veckotimtalet icke tillgodoräknas honom i pensionshänseende. Formella kompetensvillkor för tjänsterna torde icke böra uppställas.

Biträdande facklärare. Enligt förslaget skulle 7 sådana tjänster inrättas, placerade i lönegraden A 20. Även för dessa lärare skulle full lön utgå vid 24 timmars tjänstgöring och minimitjänstgöringen utgöra 9 veckotimmar. Tillägg och avdrag å lönen skulle ske i enlighet med de för facklärarna angivna grunderna. Ifrågavarande lärare skulle bestrida undervisning under 82 veckotimmar, därav 16 veckotimmar i aftonskolan och 66 veckotimmar i dagskolan. Allmänna lönenämnden har hävdad, att de biträdande facklärartjänsterna borde vara arvodestjänster eller möjligen i något fall inrättas som extra ordinarie. De sakkunniga och överstyrelsen för yrkesutbildning ha även beträffande dessa tjänster föreslagit, att de tills vidare skulle inrättas som extra ordinarie och därvid placeras i lönegraden Eo 20. Efter övervägande av vad sålunda förekommit vill jag förorda, att dessa tjänster uppföras på extra ordinarie stat och därvid i likhet med de extra ordinarie teckningslärartjänsterna vid läroverken placeras i lönegraden Eo 18. Överstyrelsen för yrkesutbildning torde böra äga bestämma, vilket eller vilka fackämnen en var av tjänsterna skall omfatta. Vad jag nyss i fråga om facklärartjänsterna anfört rörande grunderna för lönens beräknande och undervisningsskyldighetens omfattning m. m. torde böra gälla jämväl beträffande de biträdande facklärartjänsterna.

Föreläsare. Enligt förslaget skulle arvode till föreläsare utgå med 30 kronor för timme beträffande föreläsningar av återkommande karaktär, till antalet 425, och med 40 kronor för timme beträffande föreläsningar av tillfällig karaktär, 108 stycken. Antalet föreläsningstimmar har sålunda beräknats till

533 för år, därav 194 gemensamma för afton- och dagskolorna samt de övriga avsedda för de högre skolorna. Mot vad sålunda föreslagits har jag intet annat att erinra än att arvudet för föreläsningar av tillfällig karaktär ej torde böra sättas högre än till 35 kronor för timme. Då det emellertid undantagsvis torde kunna förekomma, att kompetent föreläsare ej finnes tillgänglig inom Stockholm eller i dess omedelbara närhet, förordar jag, att skolstyrelsen skall äga för sådant fall medgiva en något högre ersättning. För ändamålet beräknar jag ett belopp av 200 kronor.

Speciallärare skulle enligt skolstyrelsens förslag åtnjuta arvode med 20 kronor för timme. Antalet timmar för speciallärare har beräknats till 600, därav 72 i aftonskolan. Mot det föreslagna timarvudet har jag ej funnit anledning till erinran.

Timlärare. Till timlärare i tekniska ämnen vid de tekniska läroverken utgår ersättning med högst 349 kronor per veckotimme. Med utgångspunkt härifrån och med beaktande av att läsåret vid ifrågavarande skola endast omfattar 36 veckor har skolstyrelsen föreslagit en ersättning av högst 326 kronor per veckotimme för timlärare vid skolan. Mot detta förslag har jag icke annat att erinra än att ersättningen till timlärare i vanliga skolämnena torde böra utgöra högst 273 kronor per veckotimme till lärare, som äger behörighet att vinna anställning som extra ordinarie adjunkt eller genomgå provår, och högst 240 kronor till annan lärare.

Kansliskrivare. Vid skolan finnes för närvarande anställd en kanslist och rektors sekreterare med ett arvode av 4 200 kronor jämte tillägg samt en kassaförvaltare med ett arvode av 1 080 kronor jämte tillägg. Skolstyrelsen har föreslagit, att befattningen som kanslist och rektors sekreterare skall utbytas mot en registratorsbefattning i lönegraden A 14. För att ej den nuvarande befattningshavarens löneförmåner skulle minskas, har skolstyrelsen föreslagit, att denne skulle placeras i 17 löneklassen. Därvid synes skolstyrelsen, enligt vad jag under hand inhämtat, ha tagit hänsyn till att befattningshavaren på grund av överenskommelse med rektor och skolstyrelsens sekreterare utför vissa dem åliggande arbetsuppgifter och härför uppbär ersättning av dem med tillhopa 800 kronor för år. Vidare skulle enligt styrelsens förslag befattningen som kassaförvaltare bibehållas och innehavaren åtnjuta ett arvode av 1 800 kronor i ett för allt. Statskontoret har föreslagit, att registratorsbefattningen skulle placeras i lönegraden Eo 11 och den nuvarande befattningshavaren tillerkännas personligt lönetillägg för mistade löneförmåner. Allmänna lönenämnden har ansett, att registrators- och kassagöromålen borde sammanföras hos en befattningshavare, förslagsvis benämnd kansliskrivare och avlönad enligt lönegraden A 11. Vid övervägande av de olika alternativen har jag ansett mig böra ansluta mig till lönenämndens förslag och förordar således, att i stället för befattningarna som kanslist och rektors sekreterare samt kassaförvaltare inrättas en befattning som kansliskrivare i lönegraden A 11. Därest innehavaren av befattningen som kanslist och rektors sekreterare övergår till tjänsten

som kansliskrivare, bör han emellertid placeras i 15 löneklassen, varigenom han erhåller ungefär samma lön som för närvarande. Till den nyss nämnda uppgåelsen mellan honom samt rektor och styrelsens sekreterare anser jag mig ej kunna taga någon hänsyn vid bestämmande av löneställningen. Den hittillsvarande kassaförvaltarens viktigaste arbetsuppgift synes vara att tjänstgöra som ekonomisk rådgivare vid placering av skolans stipendiefonder, vilka för närvarande ha ett nominellt aktie- och obligationsvärde av cirka 820 000 kronor. Genom indragning av denna befattning har styrelsen ej längre tillgång till en ekonomisk sakkunskap, som får anses nödvändig med hänsyn till de stora stipendiefonderna. Förvaltningen av dessa synes emellertid kunna uppdragas åt statskontoret. Enligt vad jag inhämtat lära i de olika donationsbreven ej finnas några villkor, som hindra en dylik anordning. Närmare föreskrifter i ämnet torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Kanslibitråde. Skolstyrelsens förslag om inrättande av en kanslibiträdesbefattning i lönegraden A 7 kan jag endast så tillvida biträda, att jag förordar inrättande av en kontorsbiträdesbefattning i lönegraden Eo 4.

Maskinist, tillika reparatör. Jag biträder förslaget om inrättande av en befattning av förevarande slag, placerad i lönegraden A 8.

Vaktmästare. I fråga om vaktmästarnas löneställning förordar jag, att en av dem placeras i lönegraden A 7, en i A 5 och en i Eo 5.

Bibliotekarie och biblioteksbiträden. För närvarande utgå arvoden till en bibliotekarie och en föreståndare för Martinska bildsamlingen med respektive 3 355 och 1 230 kronor per år inklusive dyrtids- och kristillägg. Skolstyrelsen har föreslagit, att en tjänst som bibliotekarie skulle inrättas som halvtidstjänst och vara förenad med ett arvode av 5 900 kronor för år, beräknat efter lönegraden A 24 jämte tillägg. Statskontoret har föreslagit, att arvodet skulle utgå med 4 500 å 5 000 kronor för år. Allmänna lönenämnden har med hänsyn till bibliotekets relativt begränsade storlek ansett, att arvodet icke för närvarande borde sättas högre än till 4 000 kronor för år. Då det förutsattes, att bibliotekarien även skall handhava vården av Martinska bildsamlingen, ansluter jag mig till statskontorets förslag och förordar, att en halvtidstjänst som bibliotekarie inrättas med ett arvode av 5 000 kronor för år. Styrelsen har hemställt om anvisande av 2 000 kronor för år för anställande av biblioteksbiträden under pågående läsår. Medelsanvisningen härför torde tills vidare kunna begränsas till 1 000 kronor för år.

Styrelsens sekreterare. Allmänna lönenämnden har ansett det tveksamt, huruvida befattningen som sekreterare borde bibehållas. Då det torde böra ankomma på rektor att fungera som styrelsens sekreterare, anser jag mig icke kunna biträda skolstyrelsens förslag i denna del.

Portvakt, maskinistbiträde, skolläkare. Enligt förslaget skulle inrättas en deltidstjänst som maskinistbiträde (arvode 2 600 kronor). Portvakten skulle erhålla ett arvode av 800 kronor och skolläkaren ett arvode av 1 000 kronor. Jag tillstyrker vad sålunda föreslagits.

Jag förordar alltså, att vid läroanstalten skola vara inrättade tjänster i enlighet med denna tablå:

Tjänst	Lönegrad	Arvode
1 rektor	E 12	
1 föreståndare för teckningslärarinstitutet . . .	E 1	
7 huvudlärare	¹⁾	
8 facklärare	A 22	
17 facklärare	Eo 22	
7 biträdande facklärare .	Eo 18	
1 kansliskrivare	A 11	
1 maskinist, tillika reparatör	A 8	
1 förste vaktmästare . . .	A 7	
1 vaktmästare	A 5	
1 vaktmästare	Eo 5	
1 kontorsbiträde	Eo 4	
1 tillsynslärare		360
1 bibliotekarie (halvtidstjänst)		5 000
1 maskinistbiträde (deltidstjänst)		2 600
1 portvakt		800
1 skolläkare		1 000

¹⁾ Lön enligt särskilda bestämmelser, närmast motsvarande lön enligt lönegraden A 23:26.

Härtill komma föreläsare, speciallärare och timlärare.

För tillfälliga biträden har skolstyrelsen beräknat ett belopp av 500 kronor för år. Häremot har jag intet att erinra. Med hänsyn till att jag icke ansett mig böra förorda styrelsens förslag om bibehållande av befattningen som kassaförvaltare, torde ett belopp av 1 000 kronor böra stå till förfogande för tillfälliga biträden under budgetåret 1945/46. Enligt vad jag nyss förordat bör vidare till ersättning åt biblioteksbiträden beräknas ett belopp av 1 000 kronor för år.

Till de jämkningar, som — bortsett från vad som framgår av det anförda — torde för budgetåret 1945/46 böra vidtagas i den av skolstyrelsen framlagda normalstaten återkommer jag i det följande vid behandlingen av anslagsäskandena för nämnda budgetår.

III. Omkostnader m. m.

a. Engångskostnader.

Skolstyrelsen har till vissa utgifter av engångsnatur äskat medel enligt följande sammanställning.

Verkstadsutrustning för möbelverkstad och slöjdlokaler	kronor	20 000
Utrustning för avdelningen reklam och bokhantverk	»	3 000
Uppsättning av filmtrycksateljé	»	1 500
Nyanskaffning av möbler	»	10 000
		<hr/>
Summa		kronor 34 500.

Mot skolstyrelsens framställning i denna del har erinran icke gjorts.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har anfört:

Överstyrelsen tillåter sig framhålla, att vad skolstyrelsen här äskat endast får anses vara det oundgängligen nödvändiga för igångsättandet av verksamheten efter de nya riktlinjerna och att frågan om skolans utrustning med undervisningsmateriel m. m. sålunda icke är slutligt löst genom detta anslag. Vidare vill *överstyrelsen* framhålla vikten av att detta anslag står till skolans disposition på den för inköp av materielen lämpligaste tidpunkten. Det bör därför betecknas som reservationsanslag.

b. Årliga kostnader (normalstat).

Med ledning av utgifterna för de senaste åren samt med hänsyn till ökning-
ar, som kunna anses erforderliga på grund av skolans omorganisation, har
skolstyrelsen beräknat de årliga kostnaderna för annat än avlöningar vid fullt
genomförd omorganisation sålunda, varvid i högra kolumnen angivas nuva-
rande utgiftssummor:

Omkostnader:	Efter omorga- nisationen.	Budgetåret 1943/44.
Expenser:		
Bränsle, lyse, vatten	30 555	27 464
Övriga expenser (renhållning, expe- dition, trycksaker, telefon m. m., vakthållning och handräckning .	27 000	23 640
	57 555	51 104

Undervisningsmateriel, böcker, inventarier m. m.:

	Efter omorga- nisationen.	Budgetåret 1943/44,
Möbler och övriga inventarier (ordi- narie anslag)	5 000	2 816
Bibliotek	3 500	2 794
Övrig undervisningsmateriel	8 000	5 785
Materiel för nya verkstäder	6 000	—
Hantverksarbete och material (inred- ningsarbeten samt reparation av möbler och inventarier)	6 000	4 334
	28 500	15 729

Stipendier:

Stipendier och belöningar	2 500	2 502
Summa kronor	88 555	69 335.

Mot kostnadsberäkningarna har ingen erinran framställts från remissmyndigheternas sida.

Beträffande styrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår torde få hänvisas till redogörelsen å sid. 58 ff.

c. Inkomster.

Skolstyrelsen har beräknat dessa på följande sätt.

Elevavgifter	32 000	
Sjöstedtska fonden	2 880	
Diverse inkomster	1 000	35 880.

Mot de av skolstyrelsen begärda engångsanslagen, 20 000 kronor till verkstadsutrustning för möbelverkstad och slöjdlokaler, 3 000 kronor till utrustning för avdelningen reklam och bokhantverk, 1 500 kronor till uppsättning av filmtrycksateljé samt 10 000 kronor för nyanskaffning av möbler, sammanlagt 34 500 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran. Till frågan om fördelningen av kostnaderna för nämnda ändamål mellan staten och Stockholms stad återkommer jag i det följande.

Departementschefen.

Ej heller mot skolstyrelsens beräkning av de årliga utgifterna av omkostnadsnatur har jag något att erinra. Till frågan om de jämkningar, som påkallas under övergångsåret 1945/46, återkommer jag senare.

IV. Fördelning av kostnaderna för skolan mellan staten och Stockholms stad.

A. Principfrågan.

De sakkunnigas och skolstyrelsens utredning och förslag.

I den av *de sakkunniga* och *skolstyrelsen* gemensamt avlåtna skrivelsen av den 16 december 1944 angående fördelning av kostnaderna för skolan mellan staten och Stockholms stad anföres bland annat följande.

Tekniska skolan, som leder sin upprinnelse från år 1844, åtnjöt redan tidigt bidrag från Stockholms stad, i form av årligt hyresbidrag, vilket bidrag vid den nuvarande skolbyggnadens tillkomst 1867—1868 ersattes med ett engångsbidrag på 160 000 kronor. Då skolan sedermera år 1890 utvidgades med maskinyrkesskolan, beviljade staten och staden hälften var av härför erforderliga medel. I åtskilliga fall, då skolan därefter erhållit ökade anslag, ha dessa ökningsdelats lika mellan staten och staden, under det staten i en del fall ensam beviljat de ökade anslagen. Dyrtings- och kristillägg ha delats lika

mellan staten och staden. Några enhetliga grunder, efter vilka stadens bidrag beviljats, ha icke förelegat.

Innan frågan om kostnadernas fördelning här upptages till behandling, torde huvudmannskapet för skolan böra klarläggas. Tillgängliga handlingar giva nämligen icke klart besked om vem, som är att anse som huvudman för densamma. Verksamheten har allt ifrån dess begynnelse bedrivits med bidrag av såväl staten som Stockholms stad. Från år 1868 har skolan varit inrymd i en staten tillhörig byggnad, vid vars tillkomst Stockholms stad lämnat viss ekonomisk medverkan. Stadens bidrag i övrigt har varierat. Under ett tjugotal år har det inskränkt sig till den hyresavgäld, som motsvarat räntan på nyssnämnda kontantinsats. Från och med år 1890, då maskinyrkesskolan inrättades, har staden därutöver bidragit med årliga tillskott efter vissa grunder. Under de senaste åren har stadens kontanta bidrag utgjort omkring 30 procent av kostnaderna för skolans drift, om hänsyn ej tages till kostnaderna för lokalernas iordningställande. Det i riksstaten upptagna anslaget till skolan har visserligen betecknats som »bidrag» till tekniska skolan i Stockholm, men i den allmänna meningen har skolan nog betraktats som en statlig institution. Stöd för denna uppfattning har givits bland annat av att skolans personal, visserligen efter särskild prövning i varje enskilt fall, beviljats pension av statsmedel utan att bidrag härtill lämnats av Stockholms stad. Vidare har undervisningen principiellt stått öppen för rikets samtliga inbyggare, oavsett bostads- eller mantalsskrivningsort.

Någon anledning att ifrågasätta några genomgripande förändringar i sist berörda förhållanden synes icke föreligga. Det torde då få anses lämpligt, att tekniska skolan även formellt göres till en statlig institution, till vilken Stockholms stad lämnar bidrag. I det förslag till skolans framtida organisation, som skolstyrelsen denna dag avlåtit till Kungl. Maj:t, har man även utgått från att skolans lärare och övrig personal skola åtnjuta avlöning enligt det statliga lönesystemet.

Styrelsen har förutsatt, att den konstindustriella aftonskolan skall ingå såsom en integrerande del i tekniska skolan. Skäl kunde visserligen anföras för att aftonskolan, som enligt vad i det följande närmare utvecklas får anses hava huvudsakligen kommunalt intresse, bedrivs såsom en kommunal lärlings- och yrkesskola i stadens regi med bidrag av statsmedel. Detta skulle emellertid medföra, att särskilda lokaler måste anskaffas för aftonskolan och att särskilda lärare anställdes för undervisningen därstädes. Undervisningen i aftonskolan har emellertid förutsatts till avsevärda delar bli av samma slag och i vissa fall kunna leda till samma mål som undervisningen i dagskolan. Om de båda skolorna ingå som delar i en och samma enhet, kunna lärartjänsterna i stor utsträckning vara gemensamma, vilket dessutom blir fallet med samtliga föreläsningsämnen. Gjorda överslagskalkyler ha bestyrkt — något som för övrigt torde vara tämligen självklart — att skolans drift väsentligt förbilligas vid sist angivna förutsättningar, då såväl lärare som övriga tjänstemän och lokaler kunna utnyttjas på effektivaste sätt. Såväl pedagogiska som organisatoriska och ekonomiska skäl tala alltså för att även den konstindustriella aftonskolan liksom hittills ingår i tekniska skolan.

Med utgångspunkt från det av tekniska skolans styrelse år 1943 uppgjorda förslaget till skolans organisation, vilket i väsentliga delar bygger på 1936 års yrkesskolsakkunnigas förslag i ämnet, böra de olika utbildningsstadierna i tekniska skolan närmast kunna jämföras med följande skoltyper nämligen: den konstindustriella aftonskolan med lärlings- och yrkesskola, den konstindustri-

ella dagskolan med högre allmänt läroverk samt den högre konstindustriella skolan med seminarium eller högskola. För såväl lärlings- och yrkesskolor som högre allmänna läroverk svarar vederbörande kommun för undervisningslokaler och viss utrustning, varjämte för lärlings- och yrkesskolor kommunen svarar för samtliga övriga kostnader, med avdrag av det statsbidrag, som efter särskilda normer utgår till lärarlöner m. m. och undervisningsmateriel. För seminarier och fackhögskolor gäldas kostnaderna i princip av statsverket.

Starka skäl tala för att här antydd värdering av utbildningsmålen vid tekniska skolan lägges till grund för fördelningen av kostnaderna mellan staten och Stockholms stad. Den konstindustriella aftonskolan tillgodoser av flera skäl — något som även kommit till uttryck i tidigare överväganden rörande tekniska skolans organisation — huvudsakligen kommunens intressen. Kommunen bör därför icke påräkna statsbidrag i större omfattning än som eljest utgår till jämförliga yrkesundervisningsanstalter. Elevkåren i aftonskolan rekryteras för övrigt till övervägande del av i Stockholm mantalsskrivna ungdomar. I den konstindustriella dagskolan är det kommunala intresset mindre framträdande, vilket bland annat tager sig uttryck i att här en väsentligt större del av elevkåren utgöres av utom Stockholm mantalsskrivna personer. Då Stockholms stad emellertid får anses ha ett stort intresse av att den utbildning, som meddelas i dagskolan, står stockholmsungdomen till buds och då sådan utbildning endast med betydande ekonomiska uppoffringar från stadens sida — organisatoriska svårigheter ej att förglömma — kan ordnas på annat sätt, synes det rimligt, att staden ikläder sig kostnaderna för denna skola efter minst samma grunder, som gälla för högre allmänt läroverk. Vad åter beträffar den högre konstindustriella skolan synes den — i likhet med högskolorna — vara att betrakta helt som ett riksintresse, och kommunen bör alltså vara befriad från direkt ekonomiskt ansvar för densamma.

Läggas dessa synpunkter till grund för fördelningen mellan staten och Stockholms stad av kostnaderna för tekniska skolan, kunna följande riktlinjer för denna fördelning uppställas:

1. Konstindustriella aftonskolan:

Stockholms stad svarar för samtliga kostnader dock med statsbidrag till lärarlöner och undervisningsmateriel efter de grunder, som gälla för kommunala lärlings- och yrkesskolor.

2. Konstindustriella dagskolan:

Stockholms stad svarar för lokalkostnader, för möbler och inredning samt bränsle, lyse, vatten och renhållning.

Staten svarar för övriga kostnader.

3. Högre konstindustriella skolan samt teckningslärarinstitutet:

Staten svarar för samtliga kostnader.

De från konstindustriella aftonskolan inflytande elevavgifterna böra tillfalla Stockholms stad och övriga elevavgifter staten för att efter Kungl. Maj:ts medgivande användas för något skolans ändamål.

Till skolans drift bidrager för närvarande avkastningen av en »för flickors undervisning» till skolan donerad fond, Sjöstedtska fonden. Denna fonds avkastning, vilken för närvarande belöper sig till 2 880 kronor per år, har tidigare

använts till lärarlöner i »kvinnlige skolan». Denna skola har sedermera ombildats till konstindustriella dagskolan. Avkastningen av fonden torde även i fortsättningen böra hänföras till denna skola.

För fastställande av det belopp, med vilket Stockholms stad enligt nyss angivna riktlinjer bör bidra till konstfackskolan, måste sålunda fastslås:

1. Den lokalkostnad för dag- och aftonskolorna, som enligt det föregående bör åvila Stockholms stad.

2. Huru stor del av kostnaderna för skolan, som belöper å aftonskolan. Härvid böra även angivas de principer, efter vilka staten skulle bidra till lärarlöner och undervisningsmateriel enligt för kommunala lärlings- och yrkesskolor gällande regler.

3. Den andel i kostnaderna för möbler och inredning samt bränsle, lyse, vatten och renhållning, som kan anses belöpa å dagskolan.

Vad beträffar den första frågan har verkställts en ingående utredning, enligt vilken staden för närvarande bör erlägga hyra med ett kontant belopp av 33 444 kronor. Angående de principer, som tillämpats vid uträkningen av detta belopp, torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. Framhållas må endast, att det förutsatts, att i händelse skolans lokaler framdeles komma att förläggas till ny byggnad, omräkning av beloppet skall ske i enlighet med de i utredningen angivna riktlinjerna.

Till ledning vid uträkning av beloppet under 2. har anförts bland annat.

Beträffande löner till lärare vilja de sakkunniga och styrelsen framhålla, att å aftonskolan belöpa 4 824 timmar för facklärare, 576 timmar för biträdande facklärare, 87 timmar för föreläsare, 72 timmar för speciallärare och 4 040 timmar för timlärare.

Vidkommande löner till rektor och övriga tjänstemän böra de fördelas på samtliga skolor. Aftonskolan torde därvid skäligen böra bidra med $\frac{1}{3}$.

Av övriga kostnader bör aftonskolan även påföras $\frac{1}{3}$. Detta gäller dock icke lyse. Då aftonskolan till större delen har sina lektioner förlagda till tiden efter klockan 18 och övriga skolor till tiden mellan klockan 8 och 16, torde det få anses riktigt att påföra aftonskolan halva kostnaden för lyse under månaderna oktober—april. För månaderna september och maj torde däremot aftonskolan böra svara för hela kostnaden.

Vidkommande de principer, efter vilka staten bör bidra till lärarnas vid aftonskolan löner, har befunnits, att aftonskolan är bidragsberättigad för 2 340 undervisningstimmar efter 2 kronor 35 öre per timme, för 7 172 undervisningstimmar efter 2 kronor 55 öre per timme och för 97 föreläsningstimmar efter 10 kronor per timme. Vidare skall staten bidra med hälften av kostnaderna för övrig undervisningsmateriel. Härei ingår även inköp till biblioteket.

De sakkunniga och skolstyrelsen ha beträffande dagskolan framhållit, att dagskolan av posterna bränsle, vatten och renhållning skall påföras $\frac{1}{3}$ samt av posten lyse $\frac{1}{2}$, sedan den för aftonskolan beräknade andelen frångästs.

Slutligen ha *de sakkunniga* och *styrelsen* anfört följande rörande kostnadernas fördelning.

De med skolans omorganisation förenade engångskostnaderna ha beräknats till 34 500 kronor. Härei ingå även 10 000 kronor för nyanskaffning av möbler. Då för såväl dag- som aftonskolan förutsatts, att staden bekostar möbelutrustning och nämnda nyanskaffning har ansetts nödvändig på grund av den planerade utvidgningen av dessa skolor, bör hela denna post, 10 000 kronor, påföras staden. Av den erforderliga stadigvarande undervisningsmaterielen för möbelverkstaden beräknas vidare en mindre del, 1 500 kronor, för aftonskolan. Då vid lärlings- och yrkesskolor för detta ändamål utgår statsbidrag med 50 procent, bör halva kostnaden eller 750 kronor påföras staden. Av ifrågavarande engångsbelopp å 34 500 kronor skulle staden sålunda komma att svara för ett belopp av $(10\,000 + 750 =) 10\,750$ kronor.

De sakkunniga och *styrelsen* ha vidare framhållit följande.

Det förutsattes, att för skolans drift upprättat statförslag årligen delgives Stockholms stadsfullmäktige för godkännande samtidigt som detsamma ingives till Kungl. Maj:t.

Avräkning mellan staten och Stockholms stad kan förslagsvis ske på följande sätt. Staden inbetalar kvartalsvis till tekniska skolan en fjärdedel av i statförslaget angivet belopp, och reglering sker omedelbart efter budgetårets utgång. Till aftonskolan influtna terminsavgifter gottgöras staden halvårsvis. Hyresersättningen inbetalas av staden på tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, till statens allmänna fastighetsfond, byggnadsstyrelsens delfond.

De sakkunniga och *skolstyrelsen* föreslå, att tekniska skolan vid en omorganisation betraktas som en statlig institution samt att avtal träffas mellan staten och Stockholms stad om fördelning av kostnaderna för skolans uppehållande enligt de grunder, som förut angivits.

Remissyttranden.

Statskontoret har icke funnit anledning till annan erinran mot de föreslagna grunderna till fördelning av kostnaderna för skolan än att Stockholms stad för dagskolan bör utgiva ersättning jämväl för bostad åt rektor och vaktmästare liksom fallet är vid de allmänna läroverken.

Överstyrelsen för yrkesutbildning — som förklarat sig icke vilja taga ställning till den jämförelse, som i motiveringen till förslaget gjorts med olika läroanstalter i fråga om utbildningsmålen vid skolan — har med hänsyn till att konstindustriella dagskolan och i än högre grad den högre konstindustriella skolan i verkligheten äro centralanstalter för hela riket ansett sig böra tillstyrka de föreslagna grunderna för fördelning av ifrågavarande kostnader.

Byggnadsstyrelsen har yttrat sig angående den lokalkostnad, som Stockholms stad bör svara för. Byggnadsstyrelsen, som ej haft något att erinra mot de i förenämnda utredning angivna principerna, har emellertid konstaterat, att vid beloppets uträknande hänsyn ej tagits till vissa av statsverket bekostade förbättringsarbeten å skolbyggnaderna. Byggnadsstyrelsen har därför funnit, att stadens hyresbidrag bör något höjas. Enligt byggnadsstyrelsens beräkning

gar skulle staden därför varje år utgiva ett kontant hyresbidrag av 37 716 kronor eller i runt tal 38 000 kronor i stället för det i utredningen angivna beloppet 33 444 kronor.

Stadsfullmäktige i Stockholm ha i huvudsak godkänt de föreslagna grunderna för fördelning av kostnaderna mellan staten och Stockholms stad. Stadsfullmäktige anföra.

Beträffande dagskolan synes staden endast böra bidraga enligt gällande grunder för kommuns deltagande i kostnaderna för högre allmänt läroverk. Kostnaderna för lyse, bränsle, vatten och renhållning böra förty icke påföras staden. Då genom eventuella ändringar i skolväsendets organisation eller i gällande grunder för statsbidrag eller eljest sådana ändrade förhållanden kunna inträda, som göra en förnyad omprövning av kostnadsfördelningen mellan staten och Stockholms stad beträffande tekniska skolan önskvärd, synes det vidare lämpligt, att en blivande överenskommelse i denna fråga får giltighet för en exempelvis till 5 år begränsad tid. Slutligen förutsätta stadsfullmäktige, att de föreslagna bidragsreglerna icke komma till tillämpning förrän skolan i huvudsak fått sin definitiva utformning.

B. Tillämpningen av principerna för fördelningen av kostnaderna mellan staten och Stockholms stad.

De sakkunniga och skolstyrelsen ha föreslagit, att de av skolstyrelsen enligt det föregående beräknade kostnaderna för skolans verksamhet skola fördelas på följande sätt.

	Staten.	Stockholms stad.	Summa kronor.
1. Avlöningar och arvoden	352 341	87 878	440 219
Rörligt tillägg	34 230	9 768	43 998
2. Omkostnader	21 080	36 475	57 555
3. Undervisningsmateriel m. m.	22 914	5 586	28 500
4. Stipendier (belöningar)	2 250	250	2 500
	kronor		
Kristillägg	432 815	139 957	572 772
	36 513	10 418	46 931
Summa kronor	469 328	150 375	619 703
Engångsanslag för möbler och stadigvarande undervisningsmateriel	23 750	10 750	34 500
Av de av skolan uppburna elevavgifterna samt övriga inkomster redovisas till staten:			
Elevavgifter	18 000		
Sjöstedtska fonden	2 880		
Diverse inkomster	1 000		
	21 880	—	21 880
samt till Stockholms stad:			
Elevavgifter för aftonskolan		14 000	14 000

Till statsverket skall Stockholms stad dessutom inbetala i hyresersättning 33 444 kronor per år.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har i förevarande hänseende anfört följande.

Förslaget till fördelning av kostnaderna mellan staten och Stockholms stad innebär, att staden skall tillgodoräknas bland annat statsbidrag till lärarlöner för aftonskolan enligt för lärlings- och yrkesskolor gällande grunder. Överstyrelsen finner det lämpligt, att dessa grunder tillämpas på så sätt, att undervisningen i aftonskolans första klass i statsbidragshänseende likställas med lärlingsskola samt andra och tredje klasserna med yrkesskola.

Överstyrelsen vill vidare i detta sammanhang framhålla, att vid beräkning av anslagsbehovet Stockholms stad bör beträffande löner åt ordinarie och extra ordinarie tjänstemän påföras bruttolönerna, medan dessa löner för statsverkets vidkommande böra minskas med de pensionsavdrag, som tjänstemännen ha att vidkännas.

Skolstyrelsens och de sakkunnigas förslag till fördelning av kostnaderna för konstfackskolan mellan staten och Stockholms stad innebär i huvudsak följande. Kostnaderna för aftonskolan, vilken kunde jämföras med lärlings- och yrkesskola, borde bäras av staden, som dock borde äga tillgodoräkna sig ett belopp, motsvarande det statsbidrag, som enligt de för kommunala lärlings- och yrkesskolor gällande statsbidragsgrunderna skulle utgå till bestridande av kostnaderna för avlönande av lärare och för undervisningsmateriel. Beträffande dagskolan, som närmast vore att jämställa med ett högre allmänt läroverk, borde staden svara för kostnaderna för lokaler, möbler och inredning samt bränsle, lyse, vatten och renhållning. Övriga kostnader för dagskolan borde bäras av staten, som jämväl borde svara för samtliga kostnader för högre konstindustriella skolan och teckningslärarinstitutet, vilka vore av intresse för hela riket.

Departementschefen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har närmare angivit de riktlinjer, enligt vilka staten borde bidra till avlönning av lärare i aftonskolan. Enligt dessa riktlinjer skulle staten beträffande aftonskolans första klass bidra enligt de för lärlingsskola gällande grunderna samt för aftonskolans andra och tredje klasser enligt de för yrkesskola gällande bidragsgrunderna. Statskontoret har ansett, att staden för dagskolan borde utgiva ersättning jämväl för bostad åt rektor och vaktmästare, liksom fallet vore vid de allmänna läroverken. Byggnadsstyrelsen, som efter det att uppgifter i ärendet tillställts de sakkunniga, varit i tillfälle att verkställa noggrannare beräkningar av statsverkets kostnader för skolbyggnaden, har beräknat den hyresersättning, staden borde utgiva för dag- och aftonskolorna, till 38 000 kronor i stället för det av de sakkunniga angivna beloppet 33 444 kronor. Stockholms stadsfullmäktige ha ej framställt annan erinran mot förslaget, än att staden ej vore villig att för dagskolan bidra enligt andra grunder än för de allmänna läroverken. Staden borde därför ej för denna skola svara för kostnaderna för bränsle, lyse, vatten och renhållning.

Jag tillstyrker de föreslagna grunderna för fördelningen av kostnaderna mellan staten och Stockholms stad med de av byggnadsstyrelsen och staden föreslagna jämkningarna. Ifrågavarande grunder torde lämpligen böra sammanfattas och preciseras i det avtal rörande fördelningen av kostnaderna för skolans verksamhet, som torde böra ingås mellan staten och staden.

V. Anslagsäskanden för budgetåret 1945/46.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har, efter framställning av skolstyrelsen, framlagt förslag till utgiftsstat för nästa budgetår. Överstyrelsens och skolstyrelsens anslagsberäkningar framgå av efterföljande sammanställning. Beräkningarna ha uppgjorts med utgångspunkt från att omorganisationen kommer att genomföras successivt under budgetåret 1945/46. Utöver posterna i normalstaten har överstyrelsen även upptagit en post å 1 000 kronor till sjukvård m. m. Av denna post har Stockholms stad påförts 250 kronor. Skolstyrelsen har beräknat medelsbehovet för undervisningsmateriel m. m. till 24 500 kronor, d. v. s. 4 000 kronor lägre än enligt normalstaten. I förstnämnda summa ingår ett belopp av 5 000 kronor till »möbler och övriga inventarier». Överstyrelsen har i och för sig icke något att erinra mot detta belopp men anser, att beloppet för nästa budgetår bör kunna begränsas till 4 000 kronor.

<i>Avlöningar:</i>	Styrelsens förslag	Överstyrelsens förslag
Ordinarie tjänstemän:		
Rector	15 030	15 030
Föreståndare för teckningslärarinstitutet . . .	10 500	10 515
Lärare	167 500	—
Kanslitjänstemän	23 715	23 715
Summa ordinarie tjänstemän	216 745	49 260
Icke-ordinarie tjänstemän:		
Löner till lärare	—	149 485
Arvoden till lärare	123 150	116 000
Arvoden till kanslitjänstemän	15 600	15 600
Summa icke-ordinarie tjänstemän	138 750	281 085
Rörligt tillägg	31 875	29 177
Summa avlöningar	387 370	359 522
Omkostnader:		
Sjukvård m. m.	1 000	1 000
Bränsle, lyse, vatten	30 550	30 550
Undervisningsmateriel m. m.	24 500	23 500
Övriga expenser	27 000	27 000
Stipendier (belöningar)	2 500	2 500
Summa omkostnader	85 550	84 550

<i>Engångsanslag</i> till möbler, undervisningsmateriel		
m. m.	34 500	34 500

Av ovanstående utgifter skulle enligt förslaget till kostnadsfördelning åbelöpa Stockholms stad

<i>Summa avlöningar</i>	91 400	87 065
-------------------------	--------	--------

Omkostnader:

Sjukvård	—	250
Bränsle, lyse, vatten	21 475	21 475
Undervisningsmateriel m. m.	5 585	5 250
Övriga expenser	15 000	15 000
Stipendier (belöningar)	250	250
<i>Summa omkostnader</i>	42 310	42 225

<i>Engångsanslag</i> till möbler, undervisningsmateriel		
m. m.	10 750	10 750.

Överstyrelsen har framhållit, att timlärararvodet för allmänna skolämnena beräknats till 273 kronor per veckotimme och i övrigt enligt skolstyrelsens förslag till 326 kronor per veckotimme. För anslagsberäkningen har preliminärt omkring 20 procent av antalet lärartimmar upptagits med det lägre beloppet.

Skolstyrelsen, som beräknat skolans inkomster för nästa budgetår på sätt angivits i normalstaten, har anhållit att få disponera de elevavgifter, som kunde inflyta utöver de i statförslaget upptagna, till skolans bästa. *Överstyrelsen* har icke haft något att erinra häremot men har förutsatt, att Stockholms stad skulle lämna medgivande till sådan disposition i fråga om elevavgifter från aftonskolan.

Skolstyrelsen har rörande anslagsberäkningen anfört följande.

Det är icke tekniskt genomförbart att låta den nya organisationen helt träda i funktion redan vid början av budgetåret 1945/46, utan måste densamma genomföras successivt i fråga om vissa grenar av skolans verksamhet.

Omorganisationen beräknas dock vara helt genomförd senast från och med ingången av budgetåret 1946/47.

För ett snabbt genomförande av omorganisationen är det särskilt angeläget, att de elever, som hösten 1945 påbörja sina studier i konstindustriella dag- och aftonskolan, snarast möjligt komma i åtnjutande av den förbättrade undervisning, som omorganisationen är avsedd att giva. På grund av de förändrade undervisningsplanerna komma vidare nuvarande elever i den konstindustriella dagskolan att uppflyttas till en nyinrättad högre klass i denna skola, i stället för att enligt nu bestående förhållanden ha uppflyttats till högre konstindustriella skolans första klass. I viss mån blir förhållandet analogt för aftonskolan. Det är därför angeläget, att för de nämnda skolorna redan från läsårets början den 1 september 1945 de föreslagna lärartjänsterna besättas. Detta synes även kunna ske utan större svårigheter, även om i vissa fall tjänster måste uppehållas på förordnande, tills de hinna bli besatta med ordinarie innehavare.

Vad den högre konstindustriella skolan och teckningslärarinstitutet beträffar föreligga inga pedagogiska hinder att redan från år 1945 genomföra den

förutsatta förbättringen och utökningen av undervisningen, men det torde vara uteslutet att redan vid läsårets början kunna besätta alla de föreslagna nya tjänsterna med lämpliga lärarkrafter. I första hand bör dock ordnas dels med föreläsare i fackämnen, dels med utökning av nu bestående huvudämnena. Platsen som föreståndare för teckningslärarinstitutet bör kunna besättas redan från läsårets början.

På grund av den tidsutdräkt, som måste beräknas för anskaffande av utrustning för slöjdverkstad, torde varken undervisning i slöjd eller i verkstadsarbete för möbelaydelningen kunna bedrivas från början av budgetåret.

På grund av vad här ovan anförts beräknas för afton- och dagskolorna, att samtliga lärartjänster kunna besättas från och med den 1 september 1945 samt för de övriga skolorna, att tjänsterna i viss utsträckning besättas successivt under året. Intill dess att tjänst blivit tillsatt enligt den nya ordningen förutsättes, att undervisningen får uppehållas med nuvarande lärare. Huru stor minskning i medelsbehovet, som till följd härav kan uppkomma, är svårt att beräkna, så mycket mer som det icke är uteslutet, att omorganisationen vid gynnsamma förhållanden i övrigt kan genomföras i snabbare takt än nu skisserats.

Med hänsyn härtill och till att under övergångsåret en förskjutning från avlöning till arvode kan bli nödvändig förutsättes, att de föreslagna reducerade beloppen, avseende löner och arvoden till lärare, skola kunna efter Kungl. Maj:ts särskilda tillstånd överskridas inom ramen för den föreslagna normalstaten.

Överstyrelsen har tillstyrkt, att anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal upptages såsom förslagsvis betecknad, men har ansett att den icke bör få överskridas utan Kungl. Maj:ts tillstånd.

Departement-
schefen.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat kunna avlönings- och omkostnadsstaterna efter omorganisationens fullständiga genomförande beräknas få följande utseende.

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 156 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 12 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 239 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 38 600
<hr/>	
Summa kronor 446 500	

Särskilda uppbördsmedel:

1. Elevavgifter	kronor 18 000
2. Avkastning av Sjöstedtska fonden	» 2 880
3. Diverse inkomster	» 1 000
4. Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	» 89 620 kronor 111 500
<hr/>	
Nettoutgift kronor 335 000.	

Omkostnadsstat.

Utgifter:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	1 000
2. Expenser:		
a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	30 500
b. Övriga expenser	»	27 000
		57 500
3. Undervisningsmateriel m. m.	»	28 500
4. Stipendier (belöningar)	»	2 500
	Summa kronor	89 500

Särskilda uppbördsmedel:

Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	kronor	27 500
	Nettoutgift kronor	62 000.

Beträffande vissa av avlöningsstatens poster må följande framhållas.

Från posten *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, torde böra bestridas dels arvode till bibliotekarie med 5 000 kronor, dels arvode till skolläkare med 1 000 kronor, dels arvode till portvakt med 800 kronor, dels ersättning till tillsynslärare för dagskolan med 360 kronor, dels ock ersättning till teckningslärare vid de läroverk, till vilka provårskursen anknytes, samt till handledare enligt av mig i det föregående förordade grunder. Medelsbehovet för sistnämnda ändamål har jag uppskattat till 4 800 kronor.

Under posten *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* har jag beräknat dels 101 900 kronor till avlöningar åt extra ordinarie tjänstemän, dels 126 400 kronor till ersättning åt föreläsare, speciallärare och timlärare, dels 3 600 kronor till ersättning åt biblioteksbiträden och maskinistbiträde, dels 500 kronor till avlönande av tillfälliga biträden, dels ock 7 500 kronor till vikariatsersättningar.

Uppbördsposten *diverse inkomster*, som torde komma att variera från ett år till ett annat, avser främst intäkter i samband med upplåtelse av vissa lokaler för olika, skolans verksamhet närstående ändamål.

I fråga om posten *bidrag från Stockholms stad* vill jag framhålla, att detta bidrag, som beräknats i överensstämmelse med de av mig i det föregående förordade grunderna för kostnadsfördelningen, icke kan till sitt belopp slutligt fastställas förrän efter budgetårets utgång ävensom att i avlöningsstaten upptagna belopp icke inkludera kristillägg eller andra tillägg av provisorisk karaktär.

Vid beräkningen av den i o m k o s t n a d s s t a t e n upptagna posten *bidrag från Stockholms stad* har jag utgått från att den hyresersättning av 38 000 kronor per år, vilken staden enligt vad jag i det föregående anført skulle erlägga för skollokaler, skall av staden inlevereras till byggnadsstyrelsen.

Såsom skolans styrelse framhållit torde den nya organisationen i vissa avseenden icke kunna genomföras redan från och med nästa budgetår. Sålunda torde huvudlärarbefattningarna icke redan från början kunna besättas med ordinarie innehavare. Vid anslagsberäkningen finner jag mig böra utgå från att detta kan ske först från och med budgetåret 1946/47. Under nästa budgetår torde befattningarna i fråga böra uppehållas med vikarier. Kostnaderna för vakansvikariernas avlönande torde böra bestridas från anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal. Denna anslagspost torde med hänsyn härtill böra övergångsvis upptagas med förslagsvis betecknat belopp, vilket icke bör få överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga meddela erforderliga bestämmelser om de jämkningar i organisationen, som kunna bli nödvändiga under en övergångstid. Vid skolan anställd överlärare, som icke erhåller någon av de ordinarie eller extra ordinarie lärartjänsterna men dock kommer att kvarstå såsom lärare vid skolan, torde alltjämt under sjukdom böra äga uppbära viss del av den honom eljest tillkommande ersättningen.

För nästa budgetår beräknar jag medelsbehovet till avlöningar och omkostnader på sätt framgår av efterföljande avlönings- och omkostnadsstat.

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	67 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	12 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	252 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	22 800
Summa kronor		355 000

Särskilda uppbördsmedel:

1. Elevavgifter	kronor	18 000
2. Avkastning av Sjöstedtska fonden	»	2 880
3. Diverse inkomster	»	1 000
4. Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	»	85 120
		kronor 107 000
Nettoutgift kronor		248 000.

Omkostnadsstat.

Utgifter:

1. Sjukvård, m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	1 000
2. Expenser:		
a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	30 500
b. Övriga expenser	»	27 000
		57 500
3. Undervisningsmateriel m. m.	»	23 500
4. Stipendier (belöningar)	»	2 500
	Summa	kronor 84 500

Särskilda uppbördsmedel:

Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	kronor	27 500
	Nettoutgift	kronor 57 000.

Skolstyrelsens förslag att styrelsen skall äga disponera elevavgifterna, i den mån de överstiga i avlöningsstaten upptaget belopp, finner jag mig icke kunna biträda.

Till *verkstadsutrustning, möbler och stadigvarande undervisningsmateriel* erfordras ett engångsanslag av 34 500 kronor, av vilket belopp dock på Stockholms stad falla 10 750 kronor, varför statens utgift blir 23 750 kronor eller avrundat 23 800 kronor. För nästa budgetår torde böra anvisas ett reservationsanslag till utrustning med sistnämnda belopp.

VI. Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta att tekniska skolan i Stockholm skall under benämningen konstfackskolan omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat;

2. godkänna av mig förordade grunder för fördelning av kostnaderna för skolan mellan staten och Stockholms stad;

3. godkänna följande personalförteckning för konstfackskolan, att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1945/46:

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning.	Lönegrad.
1 rektor	E 12
1 föreståndare för teckningslärarinstitutet	E 1
7 huvudlärare, lön enligt särskilda bestämmelser	—
8 facklärare	A 22
1 kansliskrivare	A 11
1 maskinist, tillika reparatör	A 8
1 förste vaktmästare	A 7
1 vaktmästare	A 5

*Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad
än den 20:e.*

17 facklärare . . . . . Eo 22;

4. godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan,
att tillämpas under budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förlagsvis	kronor	67 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förlagsvis	»	12 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förlagsvis	»	252 700
4. Rörligt tillägg, förlagsvis	»	22 800
Summa kronor		355 000

Särskilda uppbördsmedel:

1. Elevavgifter	kronor	18 000
2. Avkastning ur Sjöstedt- ska fonden	»	2 880
3. Diverse inkomster	»	1 000
4. Bidrag från Stockholms stad, förlagsvis	»	85 120
		kronor 107 000
Nettoutgift kronor		248 000;

5. till Konstfackskolan: Avlöningar för budgetåret
1945/46 anvisa ett förlagsanslag av . . . kronor 248 000;

6. till *Konstfackskolan*: *Omkostnader* för budgetåret 1945/46 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . kronor 57 000;

7. till *Konstfackskolan*: *Utrustning* för budgetåret 1945/46 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 23 800.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Olof Cederstrand.